

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #8

Berlin (Берлин)

30.08.2018- 31.08.2018

U.D.C. 72+7+7.072+61+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(31.08.2018) - Warszawa, 2018. - 68 str.

ISBN: 978-83-66030-45-9

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Nakład: 80 egz.

«Diamond trading tour» © Warszawa 2018

ISBN: 978-83-66030-45-9

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

ТЕНДЕНЦІЇ У ДИЗАЙНІ ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНИХ МАЛИХ АРХІТЕКТУРНИХ ФОРМ Обуховська Л.В.	6
ВЛИЯНИЕ СТИЛИСТИКИ БАУХАУСА НА РЕКЛАМНУЮ ГРАФИКУ Прищенко С.В.	13
ФОТОГРАФІКА ЯК ВИД МИСТЕЦТВА Сенчук Т.В.	19
МЕХАНІЗМ ЛІМІНАРНОСТІ В МИСТЕЦТВІ АНАМОРФОЗУ Гордієнко А. О.	25
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ Хрящевська Л. М.	32
ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ІНДИКАТОРІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ РИЗИКУ РОЗВИТКУ ОСНОВНИХ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЕД СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ Р ІЗНИХ КУРСІВ Сороченко Г.В. Бакалець Т.А.	36
FROM IDEA THROUGH PRACTICE TO RESULT Eremina I.Yu., Gerasimova L.A., Kuklina A.I.	39
ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, РІЗНОВИДИ І ПРОБЛЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ Вінтюк Ю. В.	45
ГНОСЕОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ Храменок Л. О.	49

СТРЕПТОКОКОЗ – ФАКТОРНА ХВОРОБА ТЕЛЯТ

Бойко П. К., Соколюк В.М., Бойко О. П., Дишкант О.В. 53

**ANAMNESIS ANALYSIS OF THE HEALTH STATUS OF GIRLS
ENGAGED IN SPORTS IS HANDBALL**

S.I. Ismailov, I. Sh. Djamalutdinova..... 63

FACTORS OF INDIVIDUAL'S EVOLUTION

Dilfuza K. O. 65

**PSYCHOLOGICAL TESTING OF THE LEVEL OF PERSONAL
ANXIETY OF FEMALE ATHLETES BY THE METHOD OF
SPIELBERGER-KHANIN AND LUSHER**

I. Sh. Djamalutdinova, S. I. Ismailov 68

ТЕНДЕНЦІЇ У ДИЗАЙНІ ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНИХ МАЛИХ АРХІТЕКТУРНИХ ФОРМ

Обуховська Л.В.

Старший викладач кафедри комп'ютерних технологій дизайну і графіки,
Національний авіаційний університет, м.Київ

На основі сучасного стану міських просторів, зовнішніх факторів впливу та внутрішніх процесів в архітектурній індустрії окреслено тенденції у дизайні поліфункціональних малих архітектурних форм.

Ключові слова: дизайн, поліфункціональна мала архітектурна форма, тенденція, чинник, маркер розвитку

Keywords: design, polifunctional small architectural form, trend, factor, marker of development

У сучасному місті взаємозв'язок людини з його оточенням і сама структура урбанізованого середовища ускладнюються. Постійно перебуваючи в оточенні багатоповерхової забудови, мешканець міста все більше втрачає зв'язок із живою природою і відчуття співмасштабності до свого оточення. Тому таке істотне значення набуває естетика деталей міського ландшафту, що сприймаються найближче і що створюють необхідний гармонійний перехід від масштабу людини до масштабу споруд. І не випадково ми спостерігаємо відчутне переміщення центру творчих інтересів до

архітектури поверхні землі і в цілому – до міського дизайну, до ландшафтного дизайну відкритих просторів міста, їх облаштування.

Сьогодні часто говорять про середовищний дизайн, його нюанси. Науковці, які працюють у архітектурній царині, стверджують, що середовищний дизайн принципово відрізняється від дизайну архітектурного середовища, а саме: за В. Тімохіним, «середовищний дизайн концентрується на розробці і реалізації концепції формування предметного оточення людини в попередньо прийнятих архітектурно-містобудівних рішеннях» [5,

с.175]; за Б. і В. Кузьмою, ці обидва напрямки спільно працюють з візуальними образами реальності довкола нас, але «проходить умовна межа між архітектурою і середовищним дизайном: останній включає в орбіту своєї діяльності суперечливий і часто незалежний від архітектурних вирішень предметний комплекс середовища, який може деформувати і нівелювати естетичний задум архітектурної організації простору. А може, навпаки, значно посилити, збагатити архітектурну концепцію за рахунок засобів середовищного мистецтва. Дизайн середовища, на відміну від архітектури, прагне поєднати особливості окремо дизайну і окремо середовища» [2, с.250-251].

У сучасному середовищному і ландшафтному дизайні значну роль відіграють малі архітектурні форми, а також їх можна віднести до об'єктів міського дизайну, про що не опосередковано говорять Б. і В. Кузьма [2, с.251]. На нашу думку, саме прерогативою малих архітектурних форм лишається забезпечення важливого для сприйняття міського простору, що постійно змінюється, переходу з людського розміру до габаритів будівель, ву-

лиць і площ.

Сьогодні про малі архітектурні форми можна говорити як про цілком самостійні об'єкти предметного дизайну, а виходячи з цього, кожна мала архітектурна форма має свої структурні особливості, певний зовнішній вигляд, функцію і створена для встановлення у конкретному середовищі.

У сучасному благоустрої територій і ландшафтному дизайні серед малих архітектурних форм нами виділено окрему групу, тобто типологічну ознаку – за кількістю функцій [4] і, відповідно, види:

- монофункціональні,
- поліфункціональні.

Якщо термін «мала архітектурна форма» визначена нами як невеликі об'єкти функціонального, декоративного, допоміжного чи іншого призначення, що використовуються для покращення естетичного вигляду громадських місць, міських одиниць і зелених осередків, для організації простору різних утворень [3], то потім зроблена обґрунтована спроба ввести поняття поліфункціональна мала архітектурна форма, а саме: це – цілісний, композиційно завершений об'єкт, в якому доцільно поєднано кілька

Таблиця 1.

Тенденції в дизайні малих архітектурних форм і чинники їх формування

<p>Чинники формування напряму розвитку дизайну малих архітектурних форм</p>	<p>Тенденції в дизайні малих архітектурних форм</p>	<p>Приклади малих архітектурних форм</p>
<p>Поява багатофункціональних комплексних закладів, а відповідно великопробльотних будівель, транзитних приміщень, різносценарних відкритих площ</p>	<p>Перехід малих архітектурних форм із зовнішнього середовища в інтер'єри, і навпаки (тобто створюється т.зв. «екстер'єр в інтер'єрі» та «інтер'єр в екстер'єрі»)</p>	 <p>Атріум житлового комплексу, США</p> <p>Беседка, Західна Європа</p>
<p>Зміна габаритів і/або функції побутових предметів, комунікацій з метою продовження терміну їх експлуатації</p>	<p>Перетворення елементів побутового й технічного дизайну в малі архітектурні форми, чим іноді створюється т.зв. «інтер'єр в інтер'єрі»</p>	 <p>Інтер'єр офіса Google, Цюрих</p> <p>Беседка нагалує турбіну, США</p>
<p>Представлення об'єкта (його форми, образ) через невластиве для нього формотворення чи спосіб матеріал створення</p>	<p>Перенесення ознак з одного об'єкту, технології чи матеріалу на інший, не властивий цьому новому об'єкту</p>	 <p>Пляжна бібліотека, Болгарія</p> <p>Беседка з піддонів, Канада</p>

Таблиця 2.

Якісні сторони зміни ролі малих архітектурних форм і їх місця в архітектурі та дизайні середовища

Позитивні сторони	Негативні сторони
Воля формотворчості та кольору	Невідповідність просторових елементів часовим у визначеному середовищі
Нетрадиційні сучасні матеріали та конструкції	Відірваність від «великої» архітектури
Нові технічні можливості ландшафтного дизайну	Ігнорування стильової лінії окресленого осередку

різних за призначенням видів, а по суті функцій простих малих архітектурних форм з точки зору його (тобто об'єкту) конкретного місцезнаходження і художнього задуму дизайнера [3]. Після цього стала доцільною розробка класифікації поліфункціональних малих архітектурних форм [4].

Сучасні світові тенденції, що полягають у повсюдній багатовекторній економічній інтеграції, широкій європейській глобалізації, стрімкому науково-технічному та технологічному розвитку, диктують динамічний стиль життя і відхід від традиційних поглядів на речі, іноді навіть їх «переформатування» під сучасні стандарти життєдіяльності людей. Тому цілком природньо, що урбанізація суспільства, стрімкий розвиток технологій, шалений ритм життя людей у багатозадачному режимі стали економічними факторами у векторі

розвитку містобудівної і архітектурно-будівельної сфери як світу загалом, так і України зокрема.

Таким чином, змінюється як зовнішній вигляд, так і в деяких випадках структура поселень, у якій своє місце займають малі архітектурні форми. Можна визначити чинники цього процесу, а саме: розширення міських поселень (т. зв. «відхід» поселень до меж мегаполісів), ускладнення інфраструктури міст, поява нових видів будівель, зокрема великих міських комплексів. У результаті такої містобудівної ситуації, яка показує внутрішні процеси в архітектурній індустрії, роль малих архітектурних форм і їх місце в архітектурі і дизайні середовища помітно змінилася. Отже, визначені маркери у векторі розвитку містобудування і архітектурно-будівельної сфери створюють фактичну ситуацію, що безпосередньо вже стає чинником,

і точніше чинниками для формування напряму розвитку в дизайні малих архітектурних форм, і вони (ці фактори), у свою чергу, встановлюють загальні тенденції, а саме: перенесення малих архітектурних форм із зовнішнього середовища в інтер'єри, і навпаки (тобто створюється т.зв. «інтер'єр в екстер'єрі»); трансформація елементів побутового і технічного дизайну в малі архітектурні форми, що іноді створює так званий «інтер'єр в інтер'єрі»; перенесення ознак з одного об'єкту, технології або матеріалу на інший, не властивий цьому новому об'єкту (табл.1).

У таких глобалізаційних умовах з'являється таке явище як невідповідність просторових елементів часовим у визначеному середовищі. Існує небезпека укорінення цього явища – ігнорування існуючого стилю, яке може стати негативним для загального вигляду міст, гармонійного розвитку архітектурно-планувальної структури населених місць і створення міських ансамблів (табл.2). Єдиний вихід – при введенні нових малих архітектурних форм у певний простір за будь-яких умов тримати уже існуючу стильову лінію в окресленому осе-

редку.

До речі, існуючі здавна тісні зв'язки малих архітектурних форм і ландшафтної архітектури різко зросли з появою нових технічних можливостей ландшафтного дизайну та новітніх матеріалів.

Крім вище зазначеного, в Україні мають місце деякі явні проблеми у формуванні гармонійного середовища наших міст. Зокрема, український науковець О.В. Чепелик піднімає питання актуальності традиційних цінностей в сучасному світі та необхідності їх збереження в нашому суспільстві, причиною чого називає нехтування владою архітектурних державних норм і історико-культурної цінності споруд попередніх епох на користь тотальної безликої несанкціонованої забудови. «Ця проблема є загальною для світової спільноти, але особливого значення вона набуває у Києві, в якому обличчя міста з тисячолітньою історією поступово зникає, потрапляючи у глобальний блендер сучасної комерційної культури» [6, 171-172].

Зважаючи на сьогоднішні дизайнерські реалії в Україні, один із провідних теоретиків вітчизняного дизайну В.Даниленко визначає де-

які пріоритети [1, 34], а саме: 1) ставить під сумнів першочерговість наявності фінансових можливостей і висотної забудови на користь свідомого вибору якісних і екологічних малих будівель; 2) зазначає, що «однією пріоритетною галуззю має бути та зона дизайнерської діяльності, яка межує з прикладним мистецтвом»; 3) говорить про «історичний підхід до проектування сучасних речей», тобто «збереження та залучення до сучасного дизайну історичної спадщини матеріальної культури українців».

Таким чином, підсумовуючи усе вище сказане, на основі означених маркерів у векторі розвитку містобудування і архітектурно-будівельної сфери і дизайнерських реалій як у світі, так і в Україні, можна викреслити п'ять провідних концептуальних напрямків розвитку (тенденцій) у дизайні поліфункціональних малих архітектурних форм, а саме:

- орієнтація на прогресивні ідеї та ексклюзивність;
- поєднання лаконізму форми і глибини змісту;
- впровадження нових технологій і матеріалів;
- історичний підхід до проектування сучасних об'єктів;

- пошук нового вираження культурних надбань.

Література

1. Даниленко В. Дизайн України в європейському вимірі ХХ століття [Текст] / В.Даниленко // Нариси з історії українського дизайну ХХ століття: Зб. статей / Ін-т проблем сучасного мистецтва НАМ України ; За заг. ред. М.І. Яковлева ; Редкол.: В.Д. Сидоренко (голова), А.О. Пучков, О.В. Сіткарьова та ін. – К.: Фенікс, 2012. – С. 6-34.
2. Кузьма Б. Сучасний стан та перспективи розвитку дизайну архітектурного середовища [Текст] / Б.Кузьма, В.Кузьма // Мистецтвознавство України: Зб. наук. праць / Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України; редкол.: А.Чебикін (голова), О.Федорук (гол. ред.), М.Яковлев [та ін.]. – К.: Фенікс, 2013. – Вип. 13. – С. 248-251.
3. Обуховська Л.В. До питання використання у термінології дизайну поняття «поліфункціональні малі архітектурні форми» [Текст] / Л.В. Обуховська // Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць / Мистецтвознавство. – К.: «ЦП «Компринт», 2017. – Вип. 12. – С. 174-182.
4. Обуховская Л. Классификация полифункциональных малых архитектурных форм [Текст]: Al IV-lea Simpozion international, 26-28 oct. / Л.Обуховская, Е.Яценко, Б.Недашковский, В.Онищенко, К.Шитова // Creativitate. Tehnologie. Marketing. – Chisinau: Univ. Tehn. a Moldovei, 2017. – С. 71-76.

5. Тімохін В. Про «дизайн архітектурного середовища» [Текст] / В.Тімохін // Нариси з історії українського дизайну ХХ століття: Зб. статей / Ін-т проблем сучасно-го мистецтва НАМ України ; За заг. ред. М.І. Яковлева; Редкол.: В.Д. Сидоренко (голова), А.О. Пучков, О.В. Сіткарьова та ін. – К.: Фенікс, 2012. – С. 173-180.
6. Чепелик О.В. Взаємодія архітектурних просторів, сучасного мистецтва та новітніх технологій, або Мультимедійна утопія / Ін-т проблем сучасн. мист-ва Акад. мист-в України. – К.: Хімджест, 2009. – 272 с.

ВЛИЯНИЕ СТИЛИСТИКИ БАУХАУСА НА РЕКЛАМНУЮ ГРАФИКУ

Прищенко С.В.

доктор наук в сфере дизайна, профессор, зав. кафедрой графического дизайна Института дизайна и рекламы Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств (г. Киев), член Союза дизайнеров Украины

Ключевые слова: дизайн, рекламная графика, визуализация, стиль, функционализм, постмодернизм, полистилизм.

Keywords: design, advertising graphics, visualization, style, functionalism, postmodernism, polystylism.

В 2019 г. исполняется 100 лет Баухаусу – Высшей школе архитектуры и дизайна, культурному символу Германии, основополагающее влияние которого на дизайн и рекламу XX века сложно переоценить. Не углубляясь в конструктивные и технологические вопросы формообразования объектов интерьера, техники, одежды и аксессуаров, предметов быта, отметим в целом актуальность функционального стиля в предметно-пространственной и визуально-информационной среде (промышленном дизайне, знаковых формах, рекламной графике, рекламном плакате, упаковке,

дизайне книги и периодических изданий, WEB-дизайне).

Баухаус – художественно-техническая учебная институция Германии, первая школа дизайна с принципиально новыми программами и формами обучения, научной и проектной деятельностью, интернациональным составом преподавателей и студентов, которая была основана архитектором Вальтером Гропиусом в 1919 г. в Веймаре, в 1925 г. перемещена в Дессау. История Баухауса на сегодняшний день исследована достаточно полно, в частности, в некоторых представленных зарубежных публикациях [1; 6–7; 11–13], однако, не раскры-

тыми в полной мере остаются стилистические аспекты функционализма в рамках современного полистилизма.

1920-е гг. были особенно творческим десятилетием, с абсолютно новаторским и функциональным «визуальным языком» (термин введен Гропиусом). Кубизм, конструктивизм, футуризм и дадаизм оказали колоссальное влияние на принципы визуализации: асимметричные композиции, контрастные цвета, графические приемы. Функционализм был социально-эстетическим движением в архитектуре и прикладных искусствах, получил широкое признание в Европе и Америке. Девизом функционалистов стали слова «Форма идет за функцией», их принципы были развиты во всех видах дизайна и стали доминировать с сер. XX ст. – это антиэклектика, максимальный учет потребностей человека, максимальное удобство и комфорт (эргономика), экологичность, интернациональная стилистика: геометрические формы, плоскостные насыщенные цвета, чаще всего полное отсутствие декора и национальной идентичности [5, 374–375].

Также дизайнеры отказались от национальных шрифтов, например, от немецкой «фрактуры», национальных признаков и стремились создать наднациональный стиль. Дизайн стал пониматься не только как вид творческой деятельности, но и как концепция, как социокультурный процесс, а стиль – как идеология формы. Баухаус стал носителем идей функционализма в художественно-проектной культуре. Целью было не только привлечение потребителей, а стремление изменить соотношения «форма – функция – новые материалы». Исследователи часто сводят ценность Баухауса к утилитарным аспектам, но лучшие объекты его культурного наследия имеют ценность именно потому, что художники имели вкус и не разграничивали эстетику и полезность, сохраняли единство искусства и технологий, взяли на себя ответственность за революционные подходы к дизайну и создали системную форму рекламного искусства. Тексты, фотографии и графические элементы были единым целым, которое представляло покупателям четкое и понятное сообщение. Комбинируя типографику и фотографику, Ласло Мохой-

Надь выдвинул концепцию функциональной графики, реклама была признана необходимой для общества, её функция детально изучена, а дизайн рекламы стал визуально организованным [7].

В 1933 г. результате закрытия Баухауса нацистами часть наиболее выдающихся преподавателей (Гропиус, Мохой-Надь, Алберс, Мис ван дер Рое) эмигрировали в США. Там их деятельность способствовала развитию дизайна в мировом масштабе, а методика преподавания дизайн-дисциплин определила подготовку архитекторов и дизайнеров на протяжении всего XX века, и даже сейчас она заметно влияет на образование в сфере дизайна.

В I дес. XXI века произошли существенные изменения в понимании роли дизайна и рекламы в связи с процессами глобализации и одновременной этнокультурной идентификации, гиперпотреблением и параллельным снижением общекультурного уровня в социуме, значительным расширением коммуникативного пространства за счет Интернета. Целенаправленное формирование общества потребления создало принципы современ-

ной рекламы. Идеология как теоретическое, концептуальное выражение интересов определенных социальных групп, целей и путей их реализации имеет решающее значение для продвижения товаров или услуг. Массовая культура не является культурой отдельного класса или социальной группы, она не имеет национальных признаков, поскольку ориентирована на массового пользователя, общедоступна и не требует особенных знаний. Следует напомнить малоизвестный факт, что про декаданс массовой культуры ещё в 1970-х годах писал один из наиболее известных искусствоведов Вячеслав Глазычев. Анализируя тенденции западных концепций массовой культуры, он подчеркивал идеологичность их конструкций, которые имеют четкую и однозначную направленность на консюмеризм, на определённые универсальные ценности «членов единого клуба потребителей»: «...всеобщность массовой культуры придаёт ее характеристикам абсолютную доминантность, вытесняя и подавляя элитарно-культурный идеал творческой личности и замещая его идеалом «человек потребляющий» (homo-

consumens)» [4].

Реклама становится знаком, и продается не сам товар, а его символическое отождествление. Жан Бодрийяр критиковал современное общество, ставшее обществом потребления, в котором всё материализуется в знаках и вещах. Он выделил два вида потребления: один вид удовлетворяет необходимые потребности человека, другой является знаковым потреблением, своеобразным кодом, языком социального общения, большей частью демонстративным и бесконечным. Бодрийяр считал, что китч имеет свою основу как тип массовой культуры – художественные формы теперь не создаются, а лишь повторяются. Бессилие при создании новых форм является симптомом гибели искусства. Философ пришел к выводу, что современное искусство пребывает в состоянии «оцепенения» – в нем варьируются давно известные формы, происходит бесконечная их комбинация [2].

В условиях социокультурной динамики можно наблюдать некоторую «размытость» стилевых направлений или полное их отсутствие, что обобщенно определяют

термином «постмодернизм» как наличие характерного эклектизма в постиндустриальном обществе. Современная эклектика приобретает самостоятельную эстетическую ценность. Начиная со II пол. XX века и до сегодняшнего дня постмодернизм стал преобладающим типом мировоззрения, стал большим, чем направление или стиль в современном искусстве. Это, скорее, определенный исторический период в развитии визуальной культуры [10, 447–448].

Постмодернизм имеет собственные типологические признаки: использование готовых изобразительных форм, распространение фотографии и компьютерных спецэффектов (постеризации, соляризации, изменения цветового диапазона, светящихся букв, цветных контуров, прозрачности, имитации большого количества материалов и техник), заимствование идей из других видов искусств, ремейк, интерпретация, комбинация, фрагментарность, эпатаж, инсталляция, коллажность и тиражирование. Сейчас рамки постмодернизма расширены, происходит формирование новых стилистических тенденций в архитектуре, искусстве, ди-

зайне и рекламе за счет сознательного синтеза в использовании разнообразных элементов, распространении юмора, иронии и придания старым формам нового контекста, сущность цветовой гармонии усложняется, но нередко и кричащие неестественные цвета, увеличивается количество жанров, переосмысливаются художественные традиции, абсурд становится стратегией современного искусства, а метафора универсальной фигурой; не исключают друг друга, сосуществуют и оказывают взаимное влияние разные культурные системы. Однако, в условиях нарастающей урбанизации можно назвать лишь немногие примеры удачных трансформаций и экспериментов.

Рекламная продукция эпохи постмодерна создается с использованием художественно-композиционных принципов постмодернизма – историзм, эклектизм и гротеск являются основными творческими подходами [3].

Проведенный компаративный анализ позволяет сделать выводы о том, что наряду с постмодернизмом продолжают жить творческие импульсы пионеров Баухауса: в

XXI веке в рамках полистилизма уживаются и довольно популярны функционализм, конструктивизм, минимализм, иногда соединяясь с элементами других стилей или этномотивами. Исследуя рекламную графику в широком контексте, особое внимание обращая на художественные проблемы рекламы как формы социокультурных коммуникаций, подчеркнем, что визуализация рекламной идеи обусловлена ориентацией на целевую аудиторию с учетом определенных эстетических идеалов. Процессы глобализации породили сложную и противоречивую ситуацию в культурной общемировой среде, для которой характерны диффузные обогащения культур, эклектика, китч, неофольк, псевдонациональные проявления, а также возврат к геометрии и цвето-графике Баухауса, активный поиск их новых смыслов.

Список использованных источников:

1. Баухауз – утопия, которая состоялась [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://archive.ru/encyclopedia/781~Baukhauz_utorija_kotoraja_sostojalas (Дата обращения: июль 2018).
2. Бодрийяр Ж. Общество потребления

- ния. Москва: Изд. Рудомино, 1995.
3. Бычков В. Лексикон нонклассики. Художественно-эстетическая культура XX века. Москва: РОС-СПЭН, 2003.
  4. Глазычев В.Л. Проблема «массовой культуры» [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.glazychev.ru/publications/articles/1970_problema_mass_cult.htm (Дата обращения: июль 2018).
  5. Прищенко С., Антонович Е. Основы рекламного дизайна: підручник / Інститут дизайну та реклами. Київ: НАКККіМ, 2017. 384 с.
  6. Anker P. From Bauhaus to Ecohouse: A History of Ecological Design. Louisiana University Press, 2010. 188 p.
  7. Bauhaus/ ed. B.Friedewald. Munich–London–New York: Prestel, 2016. 128 p.
  8. Bauhaus-Archiv Berlin/ Museum für Gestaltung [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.bauhaus.de> (Дата обращения: июль 2018).
  9. Bauhaus Museum [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.bauhausmuseumweimar.de> (Дата обращения: июль 2018).
  10. Byars M. Design Encyclopedia. New York: J.Willey and Sons, 1994. 612 p.
  11. Droste M. Bauhaus. 1919–1933. London: Taschen, 2006. 256 p.
  12. Heller S. Graphic Style: From Victorian to Digital. New York: Harry N.Adams, 2001. 263 p.
  13. Neef S. An Bord der Bauhaus. Zur Heimatlosigkeit der Moderne. Bauhaus-Universität Weimar. 2009. 240 s.

ФОТОГРАФІКА ЯК ВИД МИСТЕЦТВА

Сенчук Т.В.

PhD у галузі дизайну, доцент кафедри графічного дизайну Інституту дизайну та реклами Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (м. Київ), член Спілки дизайнерів України

Ключові слова: фотографія, мистецтво, дизайн, фотографіка, графічний художній образ.

Keywords: photography, art, design, photographics, graphic artistic image.

Навчальна дисципліна «Фотографіка» є вагомою складовою загально-професійної підготовки дизайнерів. Фотографіка – вид образотворчого мистецтва, що базується на трансформації фотографічного зображення (фотозйомки) в графічний художній образ. Якщо графіка як вид образотворчого мистецтва є праосновою всіх видів образотворчого мистецтва то, фотографія як вид мистецтва започаткувала свій історичний літопис з 1839 року. Фотографія пройшла різні етапи розвитку і є основою фотографіки. Її історія – це об'єктивний матеріал для наукового дослідження та еволюції теорії, яка в свою чергу спрямовує творчу практику.

У сьогоденні фотографія проникає в різні сфери людської діяльності: науки, медицини, виробництва, інформації, мистецтва тощо. Виокремилися нові сфери діяльності, нові професії, які потребують систематизації видів, жанрів, термінології тощо. На сучасному етапі поняття «фотографія» втратила свою однозначність і говорити про неї під одним визначенням стає дедалі складніше. Дві тенденції спрямовують подальший розвиток фотомистецтва: конкретно-прагматична та історико-культурологічна. Конкретно-прагматична спрямована на оперативну підготовку професіоналів-фотохудожників, а історико-культурологічна досліджує складні, багатогранні, універсальні явища мистецької сфери.

Розглянемо особливості становлення та розвитку фотографії. Специфіка фотозображень полягає в тому, що вони створюються за допомогою механічного інструменту – фотоапарату. Але всі аспекти композиції образотворчого мистецтва повною мірою екстраполюються і на фотомистецтво, а саме синтаксичний, семантичний, прагматичний. Синтаксичний аспект визначається як система відношень всіх елементів форми (об'єкта), в якій розвивається ідея. Семантичний аспект визначається як система розвитку та втілення ідейно-художнього задуму в сюжеті тощо. Прагматичний аспект обумовлюється психофізичними характеристиками людини, об'єктивними та суб'єктивними законами розвитку суспільства, а також факторами часу.

Епоха Відродження була періодом фундаментальних наукових досліджень і в теорії мистецтв. Вважається, що першим використав слово «композиція» італійський вчений, теоретик мистецтва Раннього Відродження Леон Баттіста Альберті. Композиція у мистецтві розглядається як наука з системою відповідних закономірностей, при-

йомів і має свій арсенал художніх та технічних засобів, ресурсів, інструментів, що забезпечують виразність і цілісність твору або фотографії як творчої спадщини образотворчого мистецтва [2].

Доцільно зазначити, що новий технічний спосіб фіксації зображення від 1839 р. до кінця XIX ст. заклав основу становлення та подальшого розвитку нового виду мистецтва – фотомистецтва. Фотографія (від грец. *photos* – світло, *grapho* – пишу) – світлопис став вісником нової інформаційної ери в XX ст. та прискорив розвиток цифрових технологій.

Вмінню не лише фіксувати, а творчо відображати і створювати об'єкт зйомки фотографи навчалися у художників на прикладах образотворчого мистецтва (живопису, графіки). Так розвивалася фотографія і визначились такі творчі процеси як «художня фотографія», з розвитком якої розширився й термінологічний ресурс, органічно перейшовши з термінології образотворчого мистецтва. Зазначимо деякі термінологічні поняття, як приклад: ще в V ст. до н.е. використовувалося слово «скіограф» (від грец. *skeuagraphe*) – «живописець

тіней» – так прозвали давньогрецького художника Аполлодора з Афін за те, що він ввів у живопис художні засоби виразності – світлотінь, отже «скіографія» – світлотіньовий живопис. Караваджо, «живописець світла», активно використовував ефект штучного освітлення (світлотіньовий живопис). У фотографії ефект освітлення – світлотіньовий рисунок об'єкту є базовим зображувальним засобом.

У фотографії також використовується термін «негативний» (від лат. *negativus* – зворотній) – зворотне зображення, в якому світлі тони натури відповідають темним тонам, і навпаки. Фотонегатив, тобто тонально-зворотній, необхідно відрізнити від дзеркально-зворотного, в якому змінюються не тональні співвідношення, а права і ліва сторона за принципом дзеркальної симетрії. В графіці та академічному рисунку термін негативний використовується, коли об'єм форми відтворюється не за допомогою світлотіні, а за принципом тонального контрасту з фоном світлого паперу.

Ще один приклад: термін «перспектива» – наука бачення простору та система відтворення його на

площині. В різні періоди розвитку мистецтва створювалися різні системи перспектив: центральна, зворотня, паралельна. Зворотня перспектива – система зображення простору (об'єму) на площині, протилежна прямій, центральній перспективі з однією точкою сходження. Зворотня перспектива має декілька незбалансованих точок сходження (точок зору на об'єкт), коли об'єкт одночасно показано з різних сторін – змінюється плановість, відтворюється ілюзія руху.

Вплив живопису на ранньому етапі розвитку фотомистецтва відчувається в класичних жанрах фотомистецтва: фотопортреті, фотопейзажі, побутовій фотографії, натюрморті, фотоетюді тощо. Характер рисунка, стилістичні прийоми посилювалися технічними процесами – способами ізогелії, солярізації та ін. Нині фотографія є самодостатнім багатожанровим видом мистецтва [1].

Якісно новим етапом розвитку фотографії стало типографське тиражування інформації, зокрема в Західній Європі. Це безпосередньо проявилось у формуванні нових рекламних жанрів: друкованої афіши, каталогів, періодичних ви-

дань (преси) тощо. Розрізняють документальну, художню і рекламну фотографії [4]. У ХХ ст. з розвитком засобів масової інформації розвиваються нові жанри: фотожурналістики, фоторепортажу. Вербальна інформація замінюється, візуалізується фотозображеннями.

Таким чином, художня фотографія – це сукупність прийомів, засобів трансформації фотознімка в процесі обробки та фотодруку. Художня фотографія є показником загальної культури сучасної людини: життєвих інтересів, вміння бачити (спостерігати), її смаків, художньої уяви та здатності до експериментальних творчих пошуків: композиції кадру, світло-тіньового вирішення, загальної тональності, колориту, перспективи тощо – використовуються у всіх видах і жанрах фотографії. Основними візуальними засобами фотографії є контраст, силует, співвідношення світла й тіні [4, 141].

К.Темірязев – один із видатних вчених, хто знав та використовував можливості фотографії у своїй науковій діяльності. Але цікаво інше: в публічній лекції 18 квітня 1897 р. Темірязев передбачав та аргумен-

товано захищав фотографію як новий вид мистецтва. «Фотография вполне может дать результаты, удовлетворяющие основным требованиям искусства... Как в картине за художником-техником виднеется художник-творец, так из-за безличной техники фотографа должен выступать человек-творец. Фотография, освобождая его от техники, от всего того, что художнику дается школой, годами упорного труда, не освобождает его от этого, по преимуществу человеческого элемента в искусстве [3]».

У II пол. ХХ ст. із динамічним розвитком комп'ютерних технологій, зокрема, програм Adobe Photoshop, 3D StudioMax та ін., фотографіку розглядали як різновид графіки, в якому використовуються фотоматеріали, фотомонтаж, елементи і прийоми фотомистецтва, мистецтва графіки тощо. Комбінаторні прийоми та експериментальні пошуки відповідно до сфери застосування зокрема, в дизайні та рекламі, активізували розвиток фотографії. Технічна досконалість фотоматеріалів та майстерність фотографів надала можливість фотографії перейти від технічного засобу втілення художнього образу

до передумови його виникнення та формування у самодостатній графічній художній образ.

Фотографіка заявляє про себе у візуальній культурі багатогранними аспектами. Співвідношення процесів візуалізації фотомистецтва і графічного мистецтва, плавний перехід від одного до іншого і навпаки – це постійний експериментальний розвиток фотографіки в цілому.

Варто зазначити, що фотографіка як вид мистецтва має потужний резерв і характеризується синкретизмом цілей та засобів. Це передбачає професіоналізм – свідоме визначення цілей, методів і засобів конкретного виду діяльності. Синкретизм та професіоналізм визначають специфіку розвитку фотографіки як самодостатнього виду мистецтв. Синкретичність (грец. *syhkretismos* – об'єднання, злиття) має поліфункціональний характер. Синкретизм – сплав елементів цілого, які не можуть бути роз'єднані та розглядатися окремо. Синкретизм необхідно відрізнити від синтезу – штучного поєднання різних елементів. У мистецтві синтезом називають об'єднання в одній композиції (ансамблі) творів, які від-

носяться до різних видів мистецтв: архітектури, скульптури, розпису тощо. Театр, оперу, балет, кіно називають синтетичними мистецтвами.

Синтез графічних засобів виразності та розвиток комп'ютерних технологій визначили таке поняття як гібридні техніки та технології у графічному дизайні, зокрема у фотографіці. Гібридні технології – це довільна комбінаторика та експериментальні підходи до посилення художньої виразності і створення самодостатніх художніх образів (творів), наприклад, цифровий живопис. Технологічні переваги цифрової обробки фотоматеріалів передачі кольору, варіативність створення штучних джерел світла розширює можливості оптичних ефектів формоутворення: ілюзію простору, ілюзію динаміки, об'ємно-просторових характеристик (перспективи, панорами тощо).

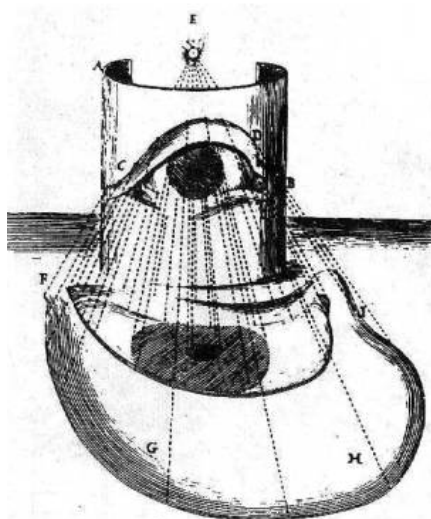
Таким чином, стисле узагальнення феномену фотографії, основних етапів становлення фотомистецтва, і з розвитком комп'ютерних технологій формування фотографіки як самодостатнього виду мистецтва наводить на роздуми, що ресурси фотографії безмежні, а на-

пряма її подальшої еволюції і використання в дизайні та рекламі залежать від розвитку технологій, культури, суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Дыко Л.П. Основы композиции в фотографии. Москва: Высшая школа. 1988. 176 с.
2. Морозов С.А. Искусство видеть. Очерки из истории фотографий стран мира. Москва: Искусство, 1968. С. 127.
3. Морозов С.А. Русская художественная фотография. 2-е изд. Москва: Искусство, 1961. С. 112–113.
4. Прищенко С.В. Дизайн і реклама. Ілюстрований словник: наук. видання / С.В. Прищенко, Є.А. Антонович / Інст. дизайну та реклами. Київ: НАКККиМ, 2017. 164 с.

М. Беттіні.
Око кардинала Колони, 1642

МЕХАНІЗМ ЛІМІНАРНОСТІ В МИСТЕЦТВІ АНАМОРФОЗУ

Гордієнко Анна Олександрівна,
аспірантка першого курсу,
Київського університету імені Бориса Грінченка,
Інститут мистецтв, 023 «Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація»

(До постановки питання)

Постановка проблеми. Однією із важливих платформ у мобільно-му світі, що є рушійною силою життєвого утилітаризму, посідають культура та мистецтво. Незалежно від статусу, економічних або

демографічних завдань, мистецтво залишається вільним, попри все несе в собі «життя», зводить і творить, навіть в антагоністичному світі. Вузол, що зв'язує ці спостереження, носить термін *limen* (з лат. порог або маржа).

У культурній антропології, після опублікованих праць етнолога Арнольда ван Геннепа, *limen* вживається як прикордонна зона, що являє собою неоднозначний соціально-культурний ареал, в котрій виявляються нові моделі.

У праці «L'art du Trompe-l'œil» Омар Калабрезе констатував, що в формах візуального відтворення художніх робіт ХХ століття діє механізм *лімінарності*. *Liminality* – така стадія процесу, коли один стан переходить в інший. Динаміка такого процесу передбачає здебільшого деструктивні стадії: зміна стану, форми, матерії, елементів [1].

Аналіз досліджень і публікацій. Явище анаморфозу як фантастичний аспект абсурдної сторони перспективи досліджується у праці Юргіса Балтрушайтіса «Анаморфоз» (1955). Предметом цієї книги є перспективні системи: *optics*, *anoptics* и *catoptrics* – «дзеркальні анаморфози». (До речі, у підручнику «Художня епістемологія» (2012) анаморфоз порівнюють з прийомом *анаколуфа*, залученим з літературознавства, себто – передбачене порушення перспективи, з деформацією форми через своєрідне

«відображення у дзеркалі».) Фред Ліман у праці «Hidden images» (1976) зазначив, що Балтрушайтіс відновив цікавість до вивчення анаморфного мистецтва. Його книга «Анаморфоз» з американським перевиданням 1969 року Гаррі Н. Абрамса («Translation by copyright Chadwick-Healey Ltd., Cambridge, England») є єдиною працею, що стосується виключно цього предмету, і саме вона опинилася теоретично й науково засадничою для всіх подальших досліджень [2].

З точки зору естетичної ідеї, *анаморфоз* аналізував Жак Лакан у праці «Семінари, Книга 11: Чотири основні поняття психоаналізу» (1964). Він стверджував: за анаморфозу спрацьовує образна функція, що завдається співвідношенням двох просторових тіл, в якому кожній точці однієї фігури відповідає точка іншої, а лінія між точками виступає як світловий промінь, – що й є тим художнім образом, про створення якого у свідомості глядача мріяв художник. Явище анаморфозу, за Лаканом, пов'язане з наукою. Культурний феномен анаморфозу досліджує Михайло Ямпольський у праці «Демон і лабіринт (діаграми, деформації, міме-

зис)» (1996) – у VI розділі «Маска, анаморфоза і монстр». Автор проектує явище анаморфозу на «потворність» маски. Підхопивши теорію Лакана, він аналізує анаморфні зображення (через призму виготовлення маски), що будуються не за канонічними законами перспективи, а за допомогою послідовної проекції кожної точки «природного» зображення на площину. При цьому точки складаються у фантастично деформований малюнок, що може бути дешифрований лише завдяки процедурі зворотної проекції анаморфози до первісної системи координат.

Втім, варто зазначити, що згадані науковці зосереджували увагу на розкритті математично-логічного потенціалу явища анаморфозу, до того ж науковий аналіз був зосереджений на монохромному виді мистецтва старих майстрів. Проте, інкорпорація явища анаморфозу в сучасний мистецький простір залишається не дослідженою повною мірою. Відтак, **метою публікації** є звертання уваги на анаморфоз як явище візуального мистецтва й конспективне розкриття його сутності через призму *Liminality*.

Викладення основного матері-

алу. Починаючи з VI століття анаморфоз червоною ниткою зберігся як мистецький прийом до наших днів, і в різних країнах з ним відбувалася та або та технічно або *in situ* спровокована трансформація. Це одне з явищ мистецтва, де, окрім художнього образу, митець застосовує прийоми конструктивної геометрії й оптико-фізіологічні особливості перспективи.

Анаморф – чи не найсильніше явище образотворчого мистецтва, оскільки встановлює зухвало безпосередній візуальний контакт між глядачем і художником за допомогою створення незвичного образу, такої собі зворотної художньої реальності з елементами фантастики, несподіванки і легкого мистецького шоку. Образно-конструктивні можливості *анаморфу* проявили себе і в сучасному мистецтві. У порівнянні з майстрами попередніх епох, де анаморфоз зазвичай проявляв себе на живописному полотні чи графічному зображенні для одного глядача, сучасне мистецтво рухається іншим шляхом: *точка зору* для сприйняття анаморфу збільшилась, і тепер ілюзія обману може вражати масштабами. На перший погляд, анаморфне мисте-

цтво видається дивакуватим, деякою мірою навіть химерним і повторним, незрозумілим, експресивним і в той же час звабливим і цікавим.

Спробуємо дослідити способи, до яких вдається художник аби досягти анаморфного зображення, що безпосередньо впливає на свідомість глядача, а також конспективно встановити, які саме ідейні і творчі підстави живлять свідомість художника у справі створення анаморфічних творів живопису.

Анаморфне мистецтво не будується за принципом абстракцій чи за принципом «я так бачу». Митці створюють анаморф на засадах конструктивної (проективної) геометрії, системи центральної перспективи та геометричної оптики. Ці площини об'єднуються художнім чином і використовуються не лише для омани людського ока, а й раціоналізують зв'язок між об'єктом і глядачем.

Анаморфоз це свого роду сценарій спектаклю, що його митець продумує для глядача. Це конструкція, графічний малюнок чи живописне полотно, створене митцем за допомогою оптичного зміщення. Через деформацію образ,

який задумав митець, стає недоступним для безпосереднього сприйняття, як це відбувається у реалістичному («фотографічному», натуралістичному) живопису. Він якраз і проходить стадію *limen*. Художник відділяє (позбавляє) образ структурних елементів через деструктивну *лімінацію*, а з розтягнутої новоутвореної візуальної моделі дозволяє глядачеві здійснити агрегацію (монтаж з відтворенням цілісності образу). «Назад» – *ana* – до «форми» – *morphe* – можна рухатися лише з певної відстані і певної ж точки споглядання, що її задумав митець. Анаморфоз, здається, є єдиним з явищ візуального мистецтва, яке намагається диктувати правила гри між глядачем і художником. Глядач виступає свого роду піддослідним візуальним «кроликом», над здатністю репродуктивної уяви якого художник ставить безкровний оптичний експеримент.

Чи ненайнаочніше анаморфоз проявив себе і в ілюзіоністському розписі стін і стелі (т. зв. «плафонна перспектива» А. Поццо, Дж. Б. Тьєполо, П. Гонзага, Г. Верле [3]), в архітектурі, міському дизайні й театральних декораціях (П. Гонзага).

Оскільки «анаморфоз» є відгалуженням структури центральної перспективної системи, слід зважити на її будову та принцип, за яким вона працює з цього приводу, приміром, в Осипа Мандельштама в «Шуме времени» (1925): «Плачущая ива свернулась в шар, обтекает и плавает. <...> Горизонт упряднен. Нет перспективы».

На зв'язок алегорії і анаморфози вказував ще Г. Галілей: «На його думку, алегоричні поеми, що змушують читача все тлумачити як вказівки на щось інше, нагадують ті картини з перспективними трюками, які відомі під назвою “анаморфоз” і де, кажучи словами самого Галілея, нам показують людську фігуру, що виглядає як фігура, якщо на неї дивитися збоку, а якщо на неї подивитися прямо, що ми природно і зазвичай робимо, то вона виявляється якимось змішанням ліній, відтінків і дивних химерних образів» [4, с. 222]. У Амброзіанській бібліотеці (Veneranda Biblioteca Ambrosiana) в Мілані знаходиться славнозвісний *Codex Atlanticus* креслеників Леонардо да Вінчі, в якому одним із перших анаморфних начерків вважаються надзвичайно витягнуті

ескізи дитячої голови та ока 1485 року. Стверджують, що це випадкове відкриття Леонардо: у трактаті з живопису 1584 року художній теоретик і живописець Джованні Паоло Ломаццо докладно описує «спосіб створення перевернутої перспективи, яка виглядає правильною, коли вона спостерігається за допомогою однієї точки» [5].

Анаморфоз зазвичай розглядається як «випромінювання» з області оптики з ефектом ілюзії *обманки* і, як правило, має амбівалентну позицію. Подвійність проявляється у самому сприйнятті анаморфозу: одні воліють не помічати явище через небажану візуальну художню якість, як описував її Ямпольський: анаморфоз проходить стадію *монстра*, саме ця стадія, цей геометричний урод, це деформоване тіло первісного образу і є предметом милування. Інші ж, навпаки, намагаються знайти «шифр» в закодованому фантастично деформованому анаморфному зображенні. Дешифрування (*ana* – назад до форми) може бути лише завдяки процедурі зворотної проекції точок до первісної системи координат «справжнього» зо-

браження.

Чомусь так склалося історично, що при звучанні слова *анаморфоз* перед очима більшості знавців історії мистецтва постає картина Ханса Гольбейна Молодшого «Посли» (1533) зі спотвореним черепом на першому плані. Втім, саме завдяки віртуозності пензля Дж. Арчімбольдо (1526–1593) було досягнуто в розглядуваному явищі найвищого рівня. Нерідко реінкарнацією маньєризму називають сюрреалізм, що використовував аноморфоз як засіб художньої виразності [6]. Чому? Через те, що це були епохи зламу, перетину, стику століть, це стан, коли бачимо безвихідь, невдоволеність мікрокосмом, звідси й – перехід у штучність, це реакція на вичерпання думки і бажання піднятися з пилу, звідси – криза світогляду.

Криза фігуративного живопису на початку ХХ століття різноманітними художніми течіями спричинила після 1945 року появу по дві сторони Атлантичного океану угруповання художників, котрі присвятили творчість аноморфозу й мистецтву обманки. 1955 року у Франції було створено угруповання «Обманка/реальність» з

п'ятнадцятьох художників європейських країн, одним з найяскравіших представників якого був французький представник ілюзіонізму Анрі Кад'ю «Дира, Мона Лиза» (1981): розум здійснює стрибок із реального в ірреальне, на кшталт того, як це відбувається у період бадьорості і сну. У США Ларрі Чарлзом і Доном Клаппером 2001 року було створено спільноту обманки «Trompe-l'oeil Society», в рамках якої регулярно відбувалися заходи, присвячені темі. Італія кожні два роки проводить «Міжнародний фестиваль обманки» зі врученням премій. Тим не менше, кожній країні притаманні власні риси Trompe-l'oeil.

Одним із найбільш яскравих втілень прийомів аноморфозу являє сьогодні стріт-арт, уособлений принаймні у графіті та муралах. Це випадок, коли мистецтво виходить з приміщень галерей і залишає комерційний ринок. Стріт-арт поєднав *життя* і *мистецтво*. Розглядаючи роботу Курта Веннера «Персей з головою Медузи» (2000, Фестиваль мистецтв, Детройт, Мічиган), виконану на підлозі, відразу спрацьовує образна функція, про яку говорив Лакан,

що задається співвідношенням двох просторових тіл, в якому кожній точці однієї фігури відповідає точка іншої. У даному випадку альбомний аркуш трансформувався в гігантський альбом на підлозі. Так, малюнок розтягнутий, як і кожен анаморф, але художник при цьому дарує точку споглядання для найбільш повної агрегації образу й шокову емоцію для глядача, який часто втопає в утилітарних «низькопробних» образах китчу й реклами.

Висновки. Попри те, що явище анаморфозу відоме в образотворчому мистецтві і з «артефактною», і з мистецтвознавчої точок зору, втім, його комплексне дослідження як окремого явища візуального мистецтва не отримало ретельного опрацювання і зводиться до буквально декількох праць (головно Балтрушайтіс, почасти Калабресе та ін.), в яких подається лише принциповий погляд на нього. Якщо у попередні часи існування образотворчого мистецтва анаморфоз існував переважно як «примховий жарт» митця, уособлюючи цього

митця серед інших (Арчімбольдо), в останні десятиліття з прийомів анаморфу користають сучасні митці, які бачать в цьому явищі не «знуцання» з зорових потенцій глядача, а – предметний засіб впливу на нього, особливо за допомогою використання у стріт-арті. У цьому й полягає його принципово лімінарний характер.

Перелік використаної літератури

1. Калабресе О. Искусство обманки / Пер. с фр. О. Е. Ивановой. Москва: АРТ-родник, 2012. 400 с.
2. Baltrusaitis J. Anamorphic Art / Transl. by W. J. Strachan Chevalier. New York: H. N. Abrams, 1969. 185 p.
3. Подгорный А. Л. Плафонная перспектива. Киев: Госстройиздат УССР, 1959. 24 с.
4. Ямпольський М. Демон и лабиринт (диаграммы, деформации, мимесис). Москва: Новое литературное обозрение, 1996. 335 с.
5. Leeman F. Hidden images: games of perception, anamorphic art illusion: from the Renaissance to the present / Transl. by E. C. Allison and M. L. Kaplan. New York: H. N. Abrams, 1976. 166 p.
6. Романенкова Ю. В. Анаморфози як елемент інструментарію художньої мови маньєристів // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Наук. ж-л. Київ, 2011. № 4. С. 122–126.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Хрящевська Л. М.

кандидат історичних наук, доцент Миколаївський національний
університет імені В.О. Сухомлинського

Події на сході України розширили сферу дії системи соціального захисту. Виникла потреба здійснення соціального захисту військовослужбовців та інших учасників антитерористичної операції.

Недостатній рівень соціального захисту військовослужбовців, як свідчить закордонний і вітчизняний досвід, негативно позначається на якісному складі війська, знижує мотивацію, породжує невдоволення тощо.

Діагностика державної політики показує, що вона характеризується безсистемністю та фрагментарністю здійснюваних заходів, обмеженістю інструментарію проведення кардинальних змін, неврахуванням об'єктивних чинників тощо.

Аналіз сучасного стану вирішення проблем забезпечення соціального захисту учасників антитерористичної операції свідчить про наступне.

По-перше, залишається актуальним питання підвищення рівня грошового забезпечення військовослужбовців Збройних сил України, створення ефективної системи матеріального заохочення та соціального захисту мобілізованих військовослужбовців, які беруть безпосередню участь у проведенні АТО.

По-друге, важливою проблемою соціального захисту учасників АТО є відсутність ефективного механізму вирішення житлових проблем військовослужбовців-учасників АТО. Хоча в Україні існує Комплексна програма забезпечення житлом військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, посадових осіб митної служби та членів їх сімей, проте внаслідок хронічного недофінансування ефективність зазначеної програми як інструменту вирішення житлових проблем військовослужбовців є вкрай низькою.

По-третє, не відповідає потребам сьогодення система пільгового забезпечення військовослужбовців, ветеранів війни, учасників АТО та членів їхніх сімей.

По-четверте, потребує системного вирішення проблема полегшення адаптації військовослужбовців-учасників АТО до процесів мирного життя. У першу чергу це стосується відновлення здоров'я та працевлаштування.

Забезпечення належного рівня грошового забезпечення військовослужбовців, які беруть участь у бойових діях у зоні АТО, передбачає:

- наближення розміру грошового забезпечення українських військовослужбовців до розміру грошового забезпечення військовослужбовців інших, зокрема сусідніх держав;

- збільшення державного фінансування додаткових витрат Міністерства оборони України на виплату грошової допомоги сім'ям загиблих і пораненим військовослужбовцям, які брали участь в АТО, речового забезпечення військовослужбовців, харчування та надання медичної допомоги особовому складу.

Для подальшої активізації процесу вирішення житлових проблем сімей військовослужбовців-учасників АТО необхідно забезпечити реалізацію переважного права на отримання житла сім'ям військовослужбовців-учасників АТО, які не мають власного житла.

Експерти пропонують запровадити таку практику забезпечення військовослужбовців зазначеної категорії житлом:

- військовослужбовець, який потребує поліпшення житлових умов і перебуває на квартирному обліку, підписуючи контракт на службу в зоні АТО, одночасно отримує ордер на службову квартиру, яка переходить у його власність після закінчення терміну контракту та виконання його умов;

- надання військовослужбовцям-учасникам АТО, а також членам їхніх сімей переважне право на участь у загальнодержавних житлових програмах, зокрема у цільовій Програмі будівництва (придбання) доступного житла («Доступне житло» 70 на 30 %);

- надання дітям військовослужбовців-учасників АТО переважне право на отримання пільгового молодіжного кредиту в меж-

ах програми, яку реалізує Державний фонд молодіжного житлового будівництва.

Для полегшення адаптації військовослужбовців-учасників АТО до процесів мирного життя необхідно запровадити відповідні програми соціальної інтеграції, професійної адаптації та психологічної реабілітації постраждалих учасників АТО.

Потребує створення система психологічної та фізіологічної (протезування) реабілітації, у тому числі створення мережі регіональних центрів психологічної реабілітації, забезпечених інноваційними технологіями та сучасним обладнанням. Соціальна інтеграція потребує об'єднання зусиль психологів, які б надавали необхідну допомогу для соціальної адаптації.

Потребує вдосконалення процес забезпечення санаторно-курортним лікуванням постраждалих учасників АТО, що передбачає розробку та запровадження відповідних бюджетних програм, розширення мережі недержавних і закордонних закладів реабілітації, спрямування на це коштів волонтерських і міжнародних організацій тощо.

Доцільно передбачити особливий режим реалізації для демобілізованих учасників АТО конституційного права на працю, а також захист їх соціальних і трудових прав, зокрема надати додаткові гарантії щодо працевлаштування, перепідготовки, підвищення кваліфікації тощо. Для цього слід внести додаткові зміни до чинного трудового законодавства України.

Недостатній рівень соціального захисту військовослужбовців, як свідчить закордонний і вітчизняний досвід, негативно позначається на якісному складі війська, знижує мотивацію, породжує невдоволення тощо.

Соціальний захист учасників антитерористичної операції – це локальна, хоча і дуже важлива проблема системи обороноздатності Української держави.

Список використаних джерел

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К.: НІСД, 2015. – 684 с.
2. Аналітична доповідь до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки». – К.: НІСД, 2014. – 148 с.

3. Донбас і Крим: ціна повернення: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна, О. С. Власюка, Е. М. Лібанової, О. М. Ляшенко. – К.: НІСД, 2015. – 474 с.
4. Закон України «Про внесення змін до статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
5. Захистити трудові права демобілізованих учасників АТО. – 27.11.2015 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://dsvv.gov.ua/aktualni-pytannya/zahystyty-trudovi-pravademobilizovanyh-uchasnykivato.html>
6. Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua//dsvv.gov.ua/proderzhavnu-sluzhbu/orhanizatsijno-planovarobota/osnovni-napryamydiyalmosti.html>
7. Програма діяльності Уряду в сфері соціальної політики на 2015 рік [Електронний ресурс] //Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=169688&cat_id=10717

ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ІНДИКАТОРІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ РИЗИКУ РОЗВИТКУ ОСНОВНИХ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЕД СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ РІЗНИХ КУРСІВ

Сороченко Г.В.

Доцент, доктор медичних наук

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ

Бакалець Т.А.

Студент 4-го курсу стоматологічного факультету

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ

Ключові слова: європейські індикатори, стоматологічне здоров'я, студенти, фактори ризику, карієс, тканини пародонту.

Key words: European indicators, dental health, students, risk factors, caries, periodontal tissues.

Вступ. Актуальність даного дослідження зумовлена зростанням показників розповсюдженості та інтенсивності ураження твердих тканин зубів і прогресування ураження тканин пародонту серед осіб молодого віку, особливо серед студентів [1, 2, 3]. Ряд наукових робіт вказує, що значне погіршення показників стоматологічного статусу студентів до третього року навчання відбувається на тлі нервового та психологічного навантаження [4, 5].

Викладення основного змісту. Метою нашого дослідження було

визначення найбільш вагомих факторів ризику розвитку основних стоматологічних захворювань серед студентів-стоматологів різних курсів за допомогою Європейських індикаторів.

Нами було проведено анонімне опитування 100 студентів 1-5 курсів стоматологічного факультету НМУ імені О.О. Богомольця: з яких перші 50 % – 1-4 семестрів навчання (середній вік 17,6 років), а другі – 6-10 семестрів навчання (20 років). Усім учасникам було задано по 10 однакових питань, які є най-

більш розповсюдженими європейськими індикаторами визначення факторів ризику розвитку основних стоматологічних захворювань за методикою ВООЗ:

1. Як Ви оцінюєте стан своїх зубів та ясен?
2. Як часто за останні 12 місяців Ви відчували зубний біль?
3. Чи задоволені Ви виглядом видом своїх зубів?
4. Чи доводилося Вам пропустити заняття через зубний біль?
5. Скільки разів Ви ходили до стоматолога протягом останнього року?
6. За якої причини Ви звернулися до стоматолога останнього разу?
7. Як часто Ви чистите свої зуби?
8. Якою зубною пастою Ви користуєтесь?
9. Чи спробували Ви коли-небудь палити?
10. Як часто Ви вживаєте цукровмісні продукти та напої навіть у невеликих кількостях?

Після аналізу отриманих даних було відмічено, що студенти молодших курсів були суб'єктивно задоволені виглядом своїх зубів в 76 % випадків, тоді як старшокурсники – в 64 %.

Студенти старших семестрів відчували зубний біль у 76 % ви-

падків, що було на 16 % частіше, ніж у молодших колег.

Регулярне відвідування стоматолога 2 рази на рік студентами старших курсів відбувалося в 68 % випадків, молодших курсів – в 48 %. Основними причинами звернення до стоматолога для студентів молодших семестрів були огляд (44 %) та зубний біль (28 %), старших семестрів – лікування (52 %) та огляд (36 %).

Регулярне 2-х кратне чищення зубів студенти старших курсів проводили в 88 % випадків, молодших курсів – в 72 %. При цьому % використання старшокурсниками фторумісних зубних паст був майже в 2 рази вищий, ніж серед молодших колег (72 % проти 40 %). Це може бути пов'язано з тим, що профілактика стоматологічних захворювань вивчається на 5-му семестрі.

Поряд із цим, серед більш обізнаних студентів-старшокурсників відсоток осіб, які регулярно або інколи палять, що є фактором ризику ураження тканин пародонту, становив 72 %, що було на 20 % вище, ніж серед студентів молодших курсів.

Також було встановлено, що студенти старших курсів регулярно вживають цукровмісні продук-

ти або напої в 38 % випадків, тоді як їх молодші колеги в 22 %, що, відповідно, сприяє ураженню твердих тканин зубів каріесом.

Висновки. Таким чином, за допомогою Європейських індикаторів встановлено розбіжності розповсюдженості факторів ризику розвитку основних стоматологічних захворювань для студентів-стоматологів 1-4 та 6-10 семестрів навчання.

Найбільш розповсюдженими факторами ризику розвитку основних стоматологічних захворювань для студентів-стоматологів 1-4 семестрів навчання є паління (52 %), недостатня мотивація до використання фторумісних зубних паст (40 %), нерегулярне чищення зубів (28 %), відсутність візитів до стоматолога (20 %); для студентів 6-10 семестрів – паління (72 %), регулярне вживання цукровмісних продуктів та напоїв (38 %).

Використані індикатори диференційовано відображають суб'єктивний показник оцінки стоматологічного здоров'я та рівень знань студентів-стоматологів різних курсів з основ профілактики стоматологічних захворювань, що може бути використано під час розробки та вивчення ефективнос-

ти стоматологічних профілактичних програм.

Література:

1. Черета В.В. Оцінка ризику розвитку запальних захворювань пародонта в осіб молодого віку із різним стоматологічним статусом / В.В. Черета // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник ВДНЗУ УМСА. – 2012. – Том. 13. Вип. 3(43). – С. 74-77.
2. Торшин В.Ю. Особенности состояния полости рта у студентов из разных регионов мира / В.Ю. Торшин, Р.С. Просветов, Ю.В. Альчинова // Технологии живых систем. – 2012. – № 4. – С. 3-8.
3. Вивчення стоматологічного статусу та факторів ризику виникнення стоматологічних захворювань у студентської молоді міста Ужгород / Р.В. Казакова, Л.М. Білищук, В.С. Мельник [та ін.] // Науковий вісник Ужгородського університету. Секція Медицина. – 2014. – Вип. 2. – С. 170-172.
4. Браїлко Н.М. Оцінка стоматологічного статусу студентів 3 курсу стоматологічного факультету ВДНЗУ “Українська медична стоматологічна академія” / Н.М. Браїлко, В.В. Коваленко, І.М. Ткаченко // Вісник проблем біології та медицини. – 2015. – Вип. 4, Том 2(125). – С. 344-347.
5. Сідаш Ю.В. Епідеміологічне дослідження стоматологічного статусу студентів / Ю.В. Сідаш, Л.Й. Островська, Т.Д. Бублій // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник ВДНЗУ УМСА. – 2012. – Том. 13. Вип. 2(42). – С. 62-64.

FROM IDEA THROUGH PRACTICE TO RESULT

Eremina I.Yu.

candidate of biological sciences, docent
Krasnoyarsk State Agrarian University

Gerasimova L.A.

candidate of biological sciences, docent
Reshetnev Siberian State University of Science and Technology

Kuklina A.I.

senior teacher
Reshetnev Siberian State University of Science and Technology

---

The paper deals with the essence of the law of action, its working mechanism, the erroneous and correct understanding of the law, and the results of its action. Conclusions are drawn about what the knowledge of this law and the ability to follow it in life gives to a person.

Key words: cause, effect, goal definition, ways and methods of achieving the goal, erroneous representation, positive understanding.

Result is the realization of an idea, but its obtaining is impossible without practical action. Only by action does a person achieve his desired goals. This is how the law of action works.

The law of action is one of the various laws of the universe. Perhaps it is not as popular as the law of cause and effect or the law of vibration, but this fact does not detract from its significance. The main postulate of this law says that it is necessary for a person to act constantly, only in this case a person can achieve the set goals. [1]

1. The wording of the law

The law of action: the practical implementation of the decision made leads to a definite result.

2. A positive understanding that helps a person act

Being optimistic, a person can unexpectedly find new ideas that will reveal the hidden opportunities for self-realization. Negative thinking will only create unnecessary barriers and obstacles. The law of action works only if one works by oneself. The law

has, to some extent, kinetic energy that helps a person as long as he or she works towards the goal.

If we consider human life as human movement forward along the path of development, then one can say that life is a process of constant overcoming new boundaries, achieving better results, self-development and personal growth.

“Everyone has enough strength to live worthily. All speculations about difficult times are a cunning way to justify inaction, laziness and various dependencies. It is necessary to work, and there, you see, times will change “(Lev Davidovich Landau). [2]

3. The working mechanism of the law of action

If a person makes a decision, it must be realized practically in order to obtain a certain result. This is the action.

Do we understand the meaning of this word correctly? It is much broader than most of us imagine, since the concept of “action” includes very large side content. Each action has its past that led to it, and the future that will result from it. Action is always preceded by the desire that caused it, and

the thought that gave it a definite direction. All this exists besides that visible movement, which is commonly called “action”.

During the day a person experiences a large number of desires and performs a large number of various activities, for example, when a person wants to drink, he or she decides that it needs to be done, takes a glass, and pours water and drinks. And if it's decided to get up early – an alarm-clock goes off for a certain time, and a person wakes up at the right time.

When a person understands what he or she wants and how to act, he or she makes a decision and executes it. All together: the definition of the purpose, ways and methods of achieving it, decision-making and actions are the links of one chain that leads from conception to realization. The final result depends on all the factors mentioned. But the lack of practical implementation of the decision inevitably leads to a lack of results.

For example, when circumstances limit the possibility of personal communication, and interaction is impossible without exchanging information and arguing for one's position, a person can make a decision to write a letter. It would seem that there is no

difficulty in realizing this decision, but it often happens that the letter is not written, and as a result communication breaks down. But to implement it, one needs to perform a specific action: to formulate one's thoughts, fix them on paper or in some other way, specify the address and send it.

There is another example: a person decides to change work. He collects information about vacancies (buys a newspaper, searches the Internet, contacts the employment service), prepares documents, participates in job interviews, finds the right option and gets a job. The result is achieved; consequently, the action is completed.

Laziness, fear and lack of confidence can form a kind of a "gauntlet" and prevent action. For example, in a situation when a person needs to take time off work, he or she decides to ask the boss's permission to do this. There may appear insecurity, doubts "whether it will be possible to justify the need for absence at work", fear that «colleagues and the boss will not understand», "they will think that I'm inventing an excuse" and then – an "insurmountable" obstacle – fear that the boss will refuse, laziness to overcome the difficulties that arise. And a person hardly believes that he or she will

get the desired permission. But in fact, laziness is overcome by action – "just do it!" Even if a person does not get a permission to take time off work, this is a definite result, a reference point for making further decisions depending on which one can understand what was wrong: the arguments did not seem convincing enough, no ways of compensation for working time were offered, or there was something else? And if next time in a similar situation, when the previous mistakes are taken into account, everything will turn out, this will strengthen the confidence that all problems can be solved and a positive result can be achieved.

4. Erroneous representation and positive understanding of the action

There are a number of common misconceptions in understanding the implementation of the action, the main ones of which are presented in Table 1.

A man will sow what he will reap. If he needs rice, he must sow rice: it is useless to plant grapes and wait for roses. In the moral and mental world the law is also unchanged: it is useless

Table 1.
Understanding of the action

Erroneous representation	Positive understanding
«Action is only what is done by hands.»	«To come up and apologize, to establish relationships, to achieve mutual understanding are also actions.»
“Action is always a complicated, difficult and long process.” Note. Multistep actions are perceived as complicated because sometimes there is not enough experience. Such multi-stage processes can always be divided into small, concrete, simple actions, the fulfillment of which will let one achieve the desired goal. And easiness arises with the acquisition of skills and abilities.	«Action is the process of implementing a decision, the complexity and duration of which depends on the ultimate goal to which a person strives.»
“Any movements of a person are actions.” Note: If much effort and time is spent, but there is no result, then there were mistakes, incorrect steps instead of action.	«Actions are those steps that lead to the result.»

to sow laziness and hope to reap knowledge; sow negligence and expect the ability of recognition; sow selfishness and count on love; sow cowardice and hope for courage.

This causes a person to cognize the reasons that he creates with his daily desires, thoughts and actions, and to foresee their inevitable results.

5. What action gives to a person

- result: each implemented solution teaches completeness;
- hope, because the process goes on, there appears understanding that the goal is achievable, “I can finish what I started”;

- satisfaction and joy, because the result is achieved;
- confidence, because a person can see by the expected results that his reasoning was correct;
- possibility to analyze, since the result achieved shows how correctly the decision was taken and the ways of achieving the goal were chosen;
- the ability to adjust the direction of a person’s actions when necessary;
- it reduces the distance between taking a decision and obtaining a result;
- activity if life is full of action;

- a person becomes bolder and more confident when acting. Ayn Rand wrote about the hero of her novel: “For the first time in his life he realized that he had never been afraid of anything, because he had a universal cure for any trouble – an opportunity to act”, [3]
- strengthening the will (willpower manifests itself in the execution of a decision taken at will).
- it activates actions of other people when doing joint activities, because they have a certainty that “it will work out”;
  - the opportunity to receive real support, joy and satisfaction, because if such a person decided to help – he will do it.

If there is an unshakable law in the mental and moral world, in this case we can create our character. Thought causes quality, quality creates character. “What a man thinks about, so he becomes”. A man is the creation of thought; as he thinks, so he acts. If we begin to reflect on courage, we will bring courage to our character. The same is true of patience, disinterestedness, purity, self-control. Steady and constant thought causes a mental skill, and this skill manifests itself as a certain property of character.

What the ability of a person to take action (act) gives to the surrounding people

- a joint idea or a project can be implemented faster and easier, since the presence of such a person helps to speed up the process;

The relationship of a person with other people is a defining moment in the attitude to activity, generating increased activity, tension, rationalization or, on the contrary, calmness, and lack of initiative. The attitude to other people and to activity in its turn determines the relation of a person to his or her own personality, to himself or herself. A correct, evaluative attitude towards another person is the main condition for self-esteem.

The attitude to other people not only acts as an important part of the character, but also forms the basis of the formation of the consciousness of an individual, necessarily including the attitude towards himself or herself as an agent, depending primarily on the very form of activity. With the change of the activity, not only the subject, methods and operations of this activity change, but at the same time the attitude of a person to himself or herself as an agent takes place. I.P. Pavlov stressed that a man is the only system capable

of regulating itself in a wide range, that is, a person has the ability to self-improvement. [4]

The law of action is unchanged, like any law. We suffer because of its immutability and rejoice in it. Ignorance of the law identifies us with a ship that is ruled without control over the waves of the ocean. Knowledge of the law gives us a steering wheel, through which we can direct our ship where we wish. [5]

References:

1. Sinyatkina I.V. Paints of success. URL: http://www.xn-80aaa3bkdjqmb4dw-cyb.xn-p1ai/publ/zakon_dejstvi-ja/13-1-0-1070 date of reference: 29.01.17)
2. Bessarab M.Ya. Thus spoke Landau. M., Fizmatlit, 2003, 128 p. ISBN 5-9221-0363-6.
3. Rand A. Atlant straightened his shoulders. URL: <http://www.rulit.me/books/atlant-raspravil-plechi-kniga-1-read-95501-1.html> (date of reference: 02.01.2017)
4. Character traits. URL: <http://azps.ru/articles/cmmn/cmmn49.html> (date of reference: 30.01.17)
5. Site of esoteric and occultism. Karma or the law of action and reaction. URL: http://ezoterik.org/v_bib_karma.php?id=1(date of reference: 1.02.17)

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, РІЗНОВИДИ І ПРОБЛЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ

Вінтюк Ю. В.

Кандидат психологічних наук, доцент кафедри Теоретичної та практичної психології Національного університету “Львівська політехніка”

Ключові слова: ігрова діяльність, сутність ігрової діяльності, види ігор, проблема дослідження ігор.

Key words: game activity, the essence of the game activity, types of games, the problem of research of games.

У роботі сучасного практичного психолога нерідко виникають ситуації, які не розглядаються ні у підручниках, ні у доступній науковій літературі. В таких випадках проблеми, з якими доволі часто зустрічаються психологи, створюють значні труднощі у їхній повсякденній роботі. До найменше досліджених випадків слід віднести і різні прояви ігрової діяльності, оскільки у попередні десятиліття її вивченню не надавали належної уваги. Вказана обставина вимагає не тільки проводити систематичні дослідження сутності ігрової діяльності, різних її видів, як дітей, так і дорослих, але і вивчати їх, зокрема, при роботі з підготовки майбутніх психологів. Ця обставина зумовлює актуальність

даної публікації; проте у ній йдеться, наразі, не про виклад матеріалів дослідження, а лише про попередні міркування на задану тему, що можуть стати поштовхом до його проведення.

Мета роботи: навести міркування з приводу необхідності проведення сучасних досліджень ігрової діяльності, та висвітлити можливі труднощі.

Згідно з пануючими у вітчизняній психологічній науці уявленнями, *гра – форма діяльності в умовних ситуаціях, спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, що міститься в соціально закріплених способах здійснення предметних дій, в предметах науки і культури.* Згідно з цим, вже в перші роки життя у дитини складають-

ся передумови для оволодіння найпростішими видами діяльності; першою з них є гра. Причому у дитини гра спочатку служить, передусім, засобом реалізації її активності, формою життєдіяльності. Вона пов'язана з функціональним задоволенням; її спонукою є потреба в активності, а джерелом – наслідування і досвід. Ігрові дії дитини з самого початку розвиваються на базі людських способів вживання речей і форм практичної поведінки, які засвоюються у спілкуванні з дорослими і під їх керівництвом.

Ця обставина визначає принципи особливості гри дітей, породжує конкретні відмінності її форм, джерел, механізмів, функцій і результатів від ігр тварин. Встановлено, що гра має особливо велике значення в житті дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; це своєрідний спосіб освоєння дійсності. Гра є підготовкою дітей до навчання і праці; в активній ігровій формі діти краще пізнають явища життя, суспільні стосунки між людьми, трудові процеси. Відповідно, гра – це світ практичної діяльності дитини, і задовільняє не тільки фізіологічні, але й духовні потреби.

Однак, насправді ігрова діяльність є набагато складнішою і різноманітнішою; щоб у цьому переконатися, достатньо розглянути відомі види гри: конструкторська; сюжетна; рольова; інтелектуальна; спортивна; ділова, побутова, акторська, маркетингова, електоральна та ін. – ігри наявні практично у всіх сферах життя. Чим зумовлено їхнє різноманіття?

Дитина починає грати ще в ранньому віці; гра поступово розвивається, в процесі її розвитку одні види гри змінюються на інші. Спочатку це просто маніпулювання предметами, потім виникає елементарна конструкторська гра. У передшкільному віці вже можна спостерігати сюжетні ігри – діти у грі відтворюють ті чи інші життєві ситуації, відносини між людьми. Надамо визначення різних видів гри, кожен з яких має своє призначення і особливості.

Конструкторська – гра, в якій у ході маніпулювання з предметами відтворюються образи певних об'єктів.

Сюжетна гра – наявна, якщо її учасники у грі відтворюють ті чи інші життєві ситуації, відносини між людьми.

Рольова гра – наявна, якщо її учасники обирають певні ролі і виконують їх.

Інтелектуальна – гра, що відбувається за допомогою розумових дій, тобто протікає в інтелектуальних формах.

Спортивна гра – має місце тоді, коли в гру внесено елемент змагання, крім цього, у спортивній грі переважає фізична активність.

Ділова гра – форма відтворення предметного та соціального змісту професійної діяльності, моделювання систем відносин, характерних для даного виду практики.

Побутова – гра, в якій грають люди у повсякденних спосунках з іншими (за Е. Берном).

Акторська – специфічний різновид гри у сфері мистецтва, що полягає у відтворенні явищ дійсності за допомогою художніх образів.

В літературі на цю тему можна зустріти згадки і про інші види ігор: розвиваючі, навчальні, ділові, терапевтичні, педагогічні, бюрократичні, ідеологічні та ін. Однак у більшості випадків автори, котрі згадують про них, не надають необхідних визначень, не наводять відомості про їхні особливості

тощо, що ускладнює не лише з'ясування їхньої сутності та призначення, але й утруднює включення їх у класифікацію видів ігрової діяльності.

Проте, як видно з наведеного, далеко не завжди ігри спрямовані на відтворення та засвоєння суспільного досвіду, який міститься в соціально закріплених способах здійснення предметних дій, у предметах науки і культури. А це вказує на те, що ігрова діяльність на сьогодні у вітчизняній науці є недостатньо дослідженою.

На підтвердження даного положення варто розглянути основні положення щодо призначення ігор відомого американського психотерапевта Е. Берна [1]; їхнє призначення і різновиди, у наведеному вище переліку ігри, при які він пише, значаться як побутові, і згадки про них немає ні в одному вітчизняному підручнику з психології. На думку автора, ігри є розповсюдженим явищем у повсякденних стосунках між людьми, і мають інше призначення, ніж можна знайти у відомих визначеннях ігрової діяльності. Щодо призначення, принаймні, даного виду ігор, Е. Берн пише: «Головний принцип те-

орії ігор полягає в наступному: будь-яке спілкування (порівняно з його відсутністю) є корисним і вигідним для людей» [1, с. 10]. Таке визначення далеко не пояснює сутності ігор, оскільки термін “спілкування”, у традиційному розумінні, має інше значення. Однак автор наводить наступне пояснення: «Проведення часу та ігри – це лише сурогат істинної близькості. У зв’язку з цим їх можна розглядати скоріше як попередні домовленості, ніж як союзи. Саме через це їх можна характеризувати як гострі форми стосунків. Справжня близькість починається тоді, коли індивідуальне (звичайно інстинктивне) планування стає цікавішим, а соціальні схеми, приховані мотиви і обмеження відходять на задній план. Лише людська близькість може повністю вдовільнити сенсорний і структурний голод і потребу у визнанні. Прототипом такої близькості є акт любовних, інтимних стосунків [1, с. 13].

Для з’ясування сутності ігор між людьми Берн застосовує структурний аналіз. Зокрема, він відзна-

чає, що в них наявний елемент обману, а призначення полягає в одержанні вигоди. Для пояснення висунутих положень він детально розглядає різні види ігор, в основному наводячи випадки з власної практики. Дані положення видаються плідними, і заслуговують подальшої розробки.

Висновок. На сьогоднішній день наші знання про ігрову діяльність є недостатньо повними, через що не відповідають ні вимогам науковості, на світовому рівні, ні запитам повсякденної практики. З’ясування як сутності, призначення, так і видів ігор потребує ретельного дослідження, що повинно мати наслідком не лише створення їх повної та науково обґрунтованої класифікації, але і розробку на цій основі сучасної теорії ігор.

Література:

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений; Люди, которые играют в игры. Психология человеческой судьбы: Пер. с англ. / Общ. ред. М. С. Мацковского. – СПб.: Лениздат, 1992. – 400 с.

ГНОСЕОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Храменок Л. О.

викладач кафедри соціально-гуманітарної освіти КЗ Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Ключові слова: віртуальна реальність, віртуалістика, віртуальна технологія, суб'єкт.

З'ясування гносеологічного статусу віртуальної реальності, а також адаптація філософського дискурсу до феномену віртуальної реальності з позиції нелінійної методології потребує переосмислення класичних понять філософії та вимагає створення нового понятійного апарату.

Людина завжди намагалася розширити свій життєвий світ. Осмислити минуле, зазирнути в майбутнє – ці проблеми завжди цікавили людство. І поява віртуальної реальності якраз і допоможе нам осмислити властивість трьох просторів буття. Тобто як співвідносяться між собою суб'єктивний, штучно створений світ людини та об'єктивний світ природи.

Стрімке використання поняття «віртуальний» винятково обумовлюється розвитком технологій віртуальної реальності, за допомогою

яких людина може одержати відчуття псевдореальності штучно створеного середовища.

В ХХ столітті термін «віртуальний» стає досить розширеним в різних сферах буття, до того ж зміст його значно розширюється. Наприклад, у квантовій механіці відоме поняття віртуальної частки, яка є невід'ємною і необхідною частиною дійсності, реальності, представленої як потенціальна можливість. Віртуальні частки також свідчать про кризовість і неприйнятність опозиції «модель – реальність» для опису феноменів, що існують частково і мають лише ситуативну актуальність.

Крім того, можливим стає розгляд віртуального як особливого роду реальності (наприклад в роботах А. Арто в розробленій ним концепції театру), буття і пояснення причин його існування. Так, А.

Арто говорячи про завдання театру на писав: «Алхімія, як театр, являється мистецтвами, так би мовити, віртуальними, – мистецтвами, які не несуть в собі ні своєї цілі, ні своєї реальності» [1, с. 8].

Аналізуючи поняття «virtus» в історії філософської думки можна помітити, що воно належало до ідеальної сфери та відображало становище свідомості людини. Цей термін, як уже було зазначено, зустрічається в працях Аристотеля, Василя Великого, Миколи Кузанського, Фоми Аквінського, Дунста Скота. Але починаючи з XX століття найбільший внесок у розвиток віртуальної проблематики внесли багато вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як М. Маклюєн, Ж. Бодріяр, Е. Тоффлер, М. А. Носов, М. Ю. Опенков, І. Г. Корсунцев, Ю.Г. Легенький, Л. М. Нікітін, О.Н. Астаф'єва, Р. Шилдз та інші.

Найчастіше в сучасній літературі в межах віртуальної проблематики виділяють такі сучасні теоретичні підходи як:

- *хвильовий*. Відомий американський соціолог і культуролог Елвін Тоффлер започаткував даний підхід. На його думку розвиток суспільства відбувається хвильоподібно;

- *диференціальний*. Впровадив у науковий обіг Ж. Дельоз. На його думку віртуальне – це властивість ідеї. В межах даного підходу реальність віртуального – це реальність імплікаційного, скритого змісту об'єкта. Реальність віртуального та віртуальна реальність – це різні поняття. Так як віртуальна реальність – це деяка межа актуалізації смислу;

- *поліонтичний*. М. А. Носов став родоначальником даного підходу, який передбачає множини реальностей. Віртуальна реальність має ряд властивостей: погодженість, актуальність, автономність, інтерактивність;

- *суб'єктивний*. Розробив І. Г. Корсунцев. Суть суб'єктивного (віртуального) розвитку полягає в створенні із інформаційного шуму, у хаосі смислової впорядкованості, виникнення образів, понять, знаків та знакових систем, знань, які є ресурсами суб'єкта.

Віртуальна реальність дає змогу краще зрозуміти внутрішній світ людини, дослідити її різноманітні здібності, що тим самим допоможе їй у самовдосконаленні. Саме завдяки віртуальній реальності ми маємо змогу подивитись на себе

збоку, переглянути свою поведінку в різних можливих світів.

На даний час розгляд гносеологічного прояву проблеми та методології пізнання віртуальної реальності належить до інноваційного напрямку сучасного розвитку філософії. З позиції сьогодення віртуалістику можна розглядати як напрямок у сфері філософії, що займається створенням теоретичного знання на межі антропоцентричних і космоцентричних перспектив, вирішуючи актуальну проблему їх відмінності, оскільки пов'язана з включенням суб'єкта діяльності в сферу раціональності і створення теоретичного знання.

Віртуалістика – це новий парадигмальний підхід, що розвивається в рамках постнекласичної картини світу, започаткований на ідеях поліонтизму і поліонтологічності будь-якої реальності. О.М. Астаф'єва виділяє такі напрямки віртуалістики:

- математичний і природничо-науковий напрямок, де відбувається створення віртуальних реальностей шляхом моделювання процесів. «Математичне моделювання є науковим пізнанням, яке стає

джерелом віртуальних реальностей, що впливає на процес перегляду старих істин і прояву нових відкриттів» [2, с. 192];

- філософсько-культурологічний напрямок, де використовуються віртуальні реальності ідеально-духовного простору;
- соціально-філософський напрямок, пов'язаний з соціально-філософською інтерпретацією категорії віртуальності;

Віртуалістика також змінює пізнавальні процеси. «Пізнання світу відбувається методом заміни «дійсного буття» абстрактним модельним буттям, інакше кажучи – віртуальним буттям» [2, с. 190]. Метод математичного моделювання, який зводить дослідження явищ зовнішнього світу до математичних задач, посідає провідне місце серед інших методів дослідження, особливо завдяки наявності обчислювальної техніки. Він дозволяє проектувати нові технічні засоби, що працюють в оптимальних режимах, для розв'язання складних завдань науки і техніки; передбачити нові явища. Створення математичних моделей об'єктів, явищ та процесів допомагає приймати рішення в різних умовах. Проте особливу цін-

ність мають рішення стійкі, добротні, котрі можуть бути використані на практиці. І саме такі рішення, що направлені на благо і безпеку людства, – мають гуманістичний аспект. У надзвичайних ситуаціях, коли може наступити катастрофа, математичне моделювання виступає як метод пізнання зовнішнього світу, а також прогнозування й управління.

Віртуальна проблематика розглядає єдине проблемне поле в якому можна виділити такі напрямки наукових досліджень як віртуальність, віртуальна реальність, віртуальна технологія, віртуальна формообразність. Де перший напрямок характерний для історичного підходу, другий для більшості концептуальних підходів, у рамках наукових, філософських та міждисциплінарних дослідженнях, третій та четвертий відповідно до технологічного та формообразного підходів.

Отже, аналізуючи і виокремлюючи сучасні теоретичні підходи до

розуміння віртуальної реальності, необхідно врахувати наступне:

- віртуальна реальність пов'язана з чисельністю світів, вона осмислюється співвідношенням трьох світів: світу видимого, світу об'єктивного та світу думки людини;
- віртуальність розглядається як можливість співіснування реальностей різних рівнів;
- в основі всіх ідей віртуальності лежить «взаємодія»;
- властивість існування певних речей, людини і т. д. в просторі «між» розглядається як віртуальна реальність;
- віртуальна реальність не може існувати окремо від суб'єкта.

Література

1. Арто А. Театр и его двойник. Театр Серафима / Антонен Арто; пер. с фр. и комментарии С.А. Исаева. – М.: Мартис, 1993. – 192с.
2. Астафьева О. Н. Синергетический подход к исследованию социокультурных процессов: возможности и пределы: Монография. М.: Из-во МГИДА, 2002. – 295с.

СТРЕПТОКОКОЗ – ФАКТОРНА ХВОРОБА ТЕЛЯТ

Бойко П. К.,

д.в.н., професор кафедри загальної мікробіології, вірусології та ґрунтової мікробіології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Соколюк В.М.,

д.в.н., професор кафедри паразитології, ветеринарно-санітарної експертизи та зоогієни Житомирського національного агроекологічного університету

Бойко О. П.,

к.в.н., науковий співробітник, Рівненська науково-дослідна станція Інституту ветеринарної медицини, Україна.

Дишкант О.В.,

к.в.н., доцент кафедри мікробіології, фармакології та епізоотології Житомирського національного агроекологічного університету

Зростання попиту на молоко і молочні продукти є потужним стимулом розвитку молочного скотарства. Створення нових господарств, що спеціалізуються на виробництві молока, вимагає, в першу чергу, від їх керівників відповідального ставлення до створення повноцінної кормової бази, забезпечення належних умов утримання та догляду всіх вікових груп тварин, зваженого підбору фахівців молочнотоварних ферм, особливо спеціалістів ветеринарної медицини. Досвід показує, що нехтування або безвідповідальне ставлення до вирішення будь-якого із цих питань, неминуче веде до виникнення спалахів ендемічних

захворювань (мікроелементози, гіпо- та авітамінози, мікотоксикози тощо) і навіть таких інфекційних захворювань, про які вже почали забувати. До таких ми відносимо і стрептококоз (диплококову септицемію) телят, яка як нозологічна одиниця тепер зустрічається вкрай рідко. Проте в одному із господарств молочного напрямку, яке в останні роки почало інтенсивно розвиватися, нами було діагностовано це інфекційне захворювання. Форма клінічного прояву цієї хвороби теж виявилася рідкісною і на перших порах не була розпізнаною, внаслідок чого господарство зазнало чималих економічних збитків,

що були обумовлені великою кількістю вибракуваних та вимушено забитих тварин, втратою молочної продуктивності корів, додатковими затратами на лікування та проведення оздоровчих заходів.

Диплококова інфекція, диплококова септицемія, геморагічна септицемія – одна із форм прояву цілої низки патологічних станів, що мають об'єднану назву стрептококози, – заразна хвороба головним чином молодняка різних видів тварин, у яких вона протікає з ознаками гострого сепсису; у корів, вівце- і свиноматок, кобил після родів проявляється у формі ендометритів та маститів [1, 2].

Стрептококози тварин – це велика група інфекційних захворювань, що спричиняються різними видами мікроорганізмів із роду *Streptococcus*, зокрема таких як *S. pyogenes*, *S. pneumoniae*, *S. agalactiae*, *S. dysagalactiae*, *S. uberis*, *S. equi*, *S. porcinus*, *S. canis*, *S. suis* та ін. Морфологічною ознакою їх є сферична або овальна форма, малі розміри від 0,5 до 1,25 мкм, одиночне, парне, короткими і довгими (у мазках із гною) ланцюжками розташування. Всі вони добре фарбуються аніліновими фарбами

і позитивно за Грамом. Стрептококи, в т.ч. й диплококи не стійкі до дії фізичних та хімічних факторів, мають широкий спектр чутливості до антибіотиків [3].

Особливості етіології захворювання. Диплококова інфекція відноситься до факторних хвороб. Збудник – диплокок *Diplococcus septicus* (*D. lanceolatus*, *D. capsulatus*, *D. pneumonia*), який за сучасною номенклатурою має назву *Streptococcus pneumoniae*. В мазках-відбитках із органів трупів тварин, що загинули від диплококової септицемії, клітини збудника овальної або сферичної форми, розміром 0,5–1,25 мкм, як правило парні, у яких сторони, якими вони стикуються, потовщені, а зовнішні витягнуті, загострені і мають вигляд ланцета, а тому й мають назву ланцетовидний диплокок. Клітини мікроба можуть розташовуватися одиночно, короткими ланцюжками і, зазвичай, оточені капсулою. В мазках із культур вони втрачають капсулу і ланцетовиду форму.

Стрептококи – це мікроорганізми, які є постійними співжителами теплокровних організмів. Їх взаємини із макроорганізмом можуть мати різні форми – коменса-

лізм, бактеріоносійство та паразитизм. Остання форма взаємин із макроорганізмом обумовлена здатністю стрептококів утворювати ряд екзотоксинів (гемолізін, некротоксин, лейкоцидин, фібринолізін тощо) та ферментів (гіалуронідаза, дезоксирибонуклеаза та ін.). Здатність синтезувати екзотоксини, які є факторами інвазивності та патогенності, обумовлена патогенною детермінантою збудника диплококової інфекції []. Остання є індукцибельною функцією, тобто такою, що стимулюється умовами існування збудника, а отже проявляється, якщо захисні сили організму з тих чи інших причин втрачають контроль над мікроорганізмом, і останній починає безперешкодно розмножуватися, спричиняючи своїми екзотоксинами пошкодження тканин та органів, що проявляється субклінічним або клінічним проявом і нерідко закінчується смертю тварини. Кожне наступне пасажування збудника через організм сприйнятливої тварини послідовно веде до зростання його вірулентності, тобто до посилення його хвороботворної здатності, внаслідок чого потрапляння такого збудни-

ка вже навіть до цілком здорової тварини спричиняє в останньої клінічну форму прояву інфекції.

Прояв патогенної дії стрептокока відбувається за умов впливу на сприйнятливий організм ряду негативних факторів, які відносяться до групи сприяючих або схиляючих. Ці фактори в етіології диплококової септицемії відіграють вирішальну роль [4, 5].

Епізоотологічні особливості інфекції. Найсприйнятливішими до збудника інфекції є молоді тварини, особливо телята 1–120-денного віку і ягнята; хворіють й інші види тварин. Джерелом збудника інфекції є хворі та перехворілі тварини, які виділяють збудника у зовнішнє середовище із крапельками слизу при кашлі, із фекаліями, із гнійними витоками, секретом вимені тощо.

Шляхами потрапляння збудника в організм є аерогенний, аліментарний, контактний та внутрішньоутробний.

В механізмові передачі збудника інфекції важливу роль відіграють фактори передачі, до яких відносять повітря, корми, підстилку, засоби догляду за тваринами, інструментарій при маніпуляціях тощо.

Рис. 1. Ураження зап'ясних суглобів у телят 2-тижневого віку. Стрілками відмічено потовщення лівого суглобу і ознаки нориці на правому суглобі.

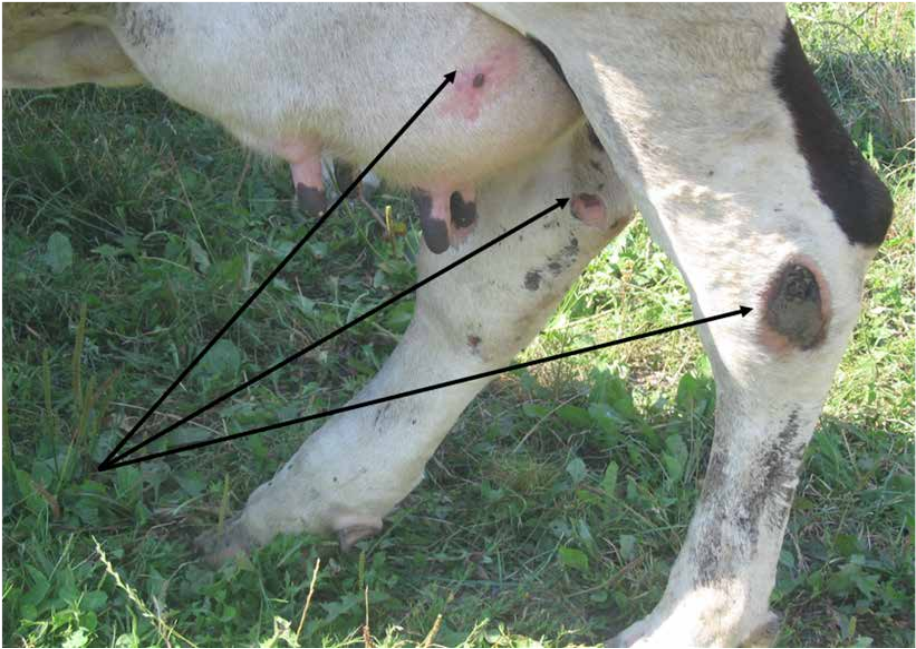
Хвороба проявляється спорадично, але за умови серйозних порушень технології годівлі та догляду маточного стада може мати ензоотичний характер. Найчастіше виникає в період масових отелів і в зонах із помірним та холодним кліматом [1].

Патогенез. При гострому перебігу диплококи, що проникли в кров, обумовлюють септицемію, яка протікає з явищами лихоманки, геморагічного діатезу, гіперпла-

зії лімфоїдних органів, дистрофії паренхіматозних органів і катарального запалення слизових оболонок дихальних шляхів та шлунково-кишкового тракту.

Імунітет. Природний імунітет виражений слабо. У тварин, які перехворіли, формується активний імунітет тривалістю до року. В більшості імунітет є нестерильним, тобто тварини тривалий час залишаються бактеріоносіями збудника. У неблагополучних господар-

Рис. 2. Ураження скакових суглобів і вимені у корови.

ствах для захисту тварин проводять вакцинацію.

У телят хвороба має чотири форми клінічного прояву – септичну, легеневу, кишкову, суглобову і змішану [6].

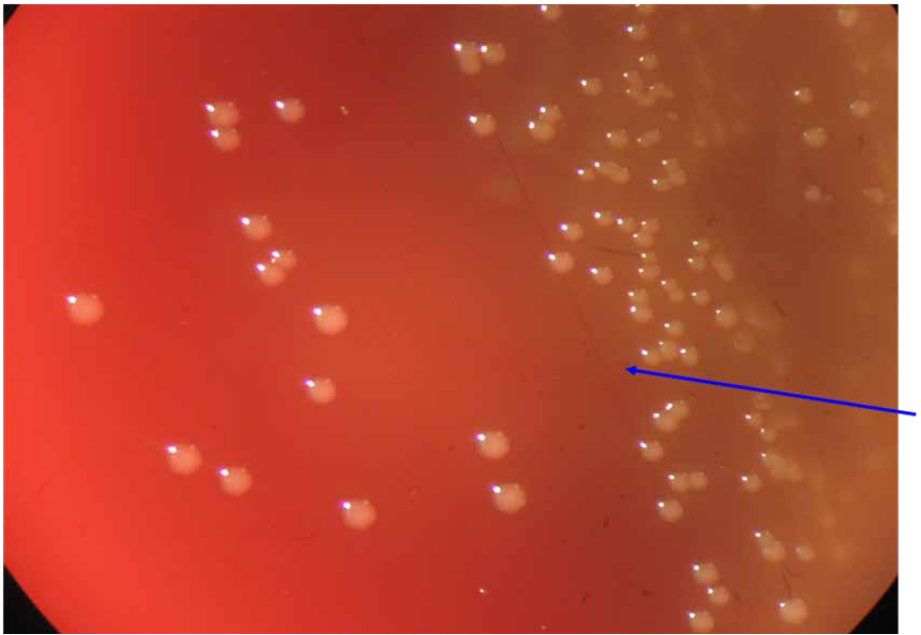
Для септичної форми характерний надгострий і гострий перебіг, для інших форм – підгострий і хронічний.

У корів інфекція проявляється гнійно-катаральним ендометритом і маститом.

В умовах господарства ми спостерігали суглобову форму диплококової інфекції, що характеризу-

валася ознаками опухання п'ясних та скакових суглобів та розвитком нориць (рис. 1). Нориці – це свищі із порожнини суглобу, що виникали, як правило, на внутрішній поверхні скакального суглобу, та на передній поверхні зап'ястних суглобах. Нориці розвивалися в телят уже до 10–14-денного віку, які погано піддавалися лікуванню і більшість з яких треба було вибраковувати. Хворіло кожне третє новонароджене теля.

В корів інфекція проявилася маститами, що характеризувалися виділенням сироподібного секре-

Рис. 3. Культура диплокока на кров'яному МПА. стрілка вказує на зону α -гемолізу.

ту з уражених доль вимені, свищамми та норицями п'яних і скакових суглобів (рис. 2). Із шестисот корів з ураженням суглобів виявлено понад сто корів.

Діагностику хвороби здійснювали на основі даних анамнезу, епізоотологічного обстеження, клінічного огляду та результатів лабораторного дослідження

В лабораторії ми досліджували ексудат із поверхні ран на місці ураження шкіри, гнійні кірочки, зіскоби із уражених ділянок шкіри, гній із нориць та суглобових поверхонь, з місця відпадання пупо-

вини, секрет хворої чверті вимені корови, стабілізовану кров від хворих телят.

Лабораторна діагностика зводилася до мікроскопії мазків із доставленого матеріалу, зафарбованих за Грамом, фарбою Ребігера і Гімза-Романовського; висіву на м'ясо-пептонний бульйон та агар (МПБ і МПА), кров'яний глюкозний МПА (рис. 3), «шоколадний» глюкозний МПА; ідентифікації виділених культур і визначення чутливості ізолятів збудника до антибіотиків та вірулентності (по 0,5 см³ 24-годинної культури на МПБ вво-

Рис. 4. Визначення чутливості до антибіотиків ізоляту диплокока на кров'яному МПА.

дили внутрішньоочередно білим мишам масою 14–16 г).

Проведеними лабораторними дослідженнями із доставленого матеріалу виявлено, виділено та ідентифіковано збудника диплококової інфекції – *Streptococcus pneumoniae*, який був чутливий до амоксициліну, енрофлосацину, тетрацикліну (рис.4) і вірулентним для білих мишей.

Клініко-епізоотологічні дані та результати лабораторних досліджень дали підставу нам поставити діагноз: «Диплококова інфекція

(суглобова та маститна форми) з підгострим та хронічним перебігом».

У зв'язку з тим, що ця інфекція відноситься до факторних захворювань, збудник якої (диплокок) циркулює на кожній фермі, де є тварини, нами було встановлено основні сприяючі, схиляючі та пошкоджуючі фактори, що призвели до спалаху хвороби. До сприяючих факторів ми віднесли:

– *тривалу годівлю кислими кормами*, внаслідок чого була порушена кислотного-лужна рівновага в

організмі тільних і, особливо, лактуючих корів, що призвело до зниження імунологічної опірності організму;

– згодовування концентрованих кормів, що були уражені токсигеними мікроскопічними грибами; відомо, що токсини останніх руйнують ствольні клітини кровотворних органів, що веде до зниження вмісту еритроцитів (виникає так звана вторинна аліментарна анемія) і лейкоцитів, що безпосередньо відповідають за напруженість імунітету в організмі;

– постійний або тривалий брак в організмі мікроелементів і зокрема таких важливих для формування і підтримання імунітету як цинк, йод і селен, та макроелементів таких як кальцій і сірка.

Перераховані вище фактори були встановлені в ході обстеження та підтверджені комплексним лабораторним дослідженням крові та кормів.

До схиляючих факторів, що мали вплив на прояв диплококової септицемії, ми віднесли відсутність:

на фермі кваліфікованих спеціалістів ветеринарної медицини; тваринництво ферми, яке налічувало понад 1,5 тис умовних голів тварин

обслуговував один фельдшер ветеринарної медицини, який щойно закінчив коледж.

планової профілактичної дезінфекції приміщень;

розробленої системи ветеринарно-профілактичних обробок кінцівок у корів;

а також *низьку санітарну культуру* утримання корів (нерегулярне прибирання гною із стійл), утримання телят на проходах для відгортання гною та інші порушення зоогігієнічних норм утримання корів.

Всі перераховані вище порушення сприяли нагромадженню високої концентрації шкідливих мікроорганізмів в повітрі та на навколишніх предметах, що призвело до постійної надмірної (стресової) дії мікроорганізмів на організм тварин. Негативним фіналом такої дії став прорив імунітету внаслідок чого інфекційний процес із форми бактеріоносійства перейшов у клінічну форму прояву інфекції, а збудник із коменсала (співжителя) перетворився у паразита із відновленими патогенними властивостями, який із кожною наступною хворою твариною ставав все більш вірулентним.

Таким чином на окремо взятій фермі сформувалася високо вірулентна популяція збудника інфекції (у нашому випадку диплокока), яка після двох – трьох пасажів вже не потребує ні сприяючих, ні схильючі факторів – він вражає цілком здорових тварин і зупинити його поширення з кожним новим випадком хвороби стає все важче.

Окремим пунктом слід відзначити **пошкоджуючі фактори**, які відіграли не останню роль в спалаху диплококової інфекції. До них ми віднесли: а) **фізичні** – це будь-які, навіть незначні, травми шкірних покривів (рани, подряпини, зсадни, біркування новонароджених), які не були своєчасно і належним чином оброблені; незадовільна обробка пуповини у новонароджених телят, набряки вимені та інше, що призводять до прямого проникнення збудника інфекції в організм, створюють для збудника первинні ворота інфекції, де він розмножується і тим самим підсилює свої хвороботворні властивості.

б) **біологічні**. Нашими дослідженням сироватки крові корів у більшості проб виявлено діагностичні титри антитіл до вірусу ІРТ. Встановлено, що вірус інфекційно-

го ринотрахеїту (ІРТ), може пошкоджувати слизову оболонку суглобів, викликаючи ерозії, на яких диплококи усугубляють патологічний процес, який може проявлятися гнійним ураженням суглобів – власне суглобову форму диплококової інфекції ми й спостерігали у господарстві.

Тільки врахування всіх і навіть, на перший погляд, ніби маловажливих факторів дає змогу отримати здорових тварин, які забезпечать нас якісною безпечною продукцією і є гарантією вискоефективного ведення галузі тваринництва.

Висновки.

Стрептококоз (диплококова септицемія) телят (суглобова і змішана форми) діагностовано на основі даних клініко-епізоотологічного обстеження та лабораторних досліджень з виділенням та ідентифікацією збудника інфекції – *S. pneumoniae*;

Збудник інфекції володів високими вірулентними властивостями як у відношенні до лабораторних тварин, так і до телят та корів.

Встановлення, що на прояв епізоотичного процесу стрептококозу мали як вірулентні властивості збудника інфекції, так і фактори,

що сприяли клінічному прояву інфекційного процесу та розповсюдженню збудника інфекції серед сприйнятливих тварин.

Список використаної літератури

1. Каришева А.Ф. Спеціальна епізіотологія: Підручник / А.Ф. Каришева. – К.: Вища освіта. – 2002. – 703 с.
2. Ветеринарна мікробіологія / [Скибіцький В.Г., В.В. Власенко, Г.В. Козловська та ін.: монографія. – За ред. В.Г Скибіцького і В.В. Власенка]. – Київ: НВП «Біотестлабораторія», 2012. – 368 с.
3. Бережная Л.П. Микробиологическая диагностика стрептококков / Л.П. Бережная // Ветеринария с.-х. животных. – 2008. – № 8. – С. 20–23.
4. Современная микробиология: Прокариоты: в 2-х томах / Под ред. И. Ленгелера, Г. Дрекса, Г. Шлегеля. – Москва: Мир, 2005. – Т. – 656 с., Т. 2 – 566 с.
5. Гудзь С.П. Мікробіологія / С.П. Гудзь, С.О. Гнатуш, І.С. Білінська. – Львів. Вид. Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 360 с.
6. Скородумов Д.И. Микробиологическая диагностика бактериальных болезней животных / Д.И. Скородумов, В.В. Субботин и др. – М.: Изографъ, 2005.– 656 с.

ANAMNESIS ANALYSIS OF THE HEALTH STATUS OF GIRLS ENGAGED IN SPORTS IS HANDBALL

Saydimurod I. Ismailov

Doctor of Medical Sciences, associate Professor,
Department of Organization, Economics and Health Management

Iroda Sh. Djamalutdinova

Candidate of medical sciences,
Department of Organization, Economics and Health Management

Background. Reproductive health of girls, girls and women is a national asset, However, in recent years, the medical community has become concerned about the problem of the increased incidence of the sexual sphere in women and, most importantly, in girls and girls. Since ancient times, throughout the world in the life of man, the problem of sport has been and continues to be one of the most important. In all sports, only young people are involved. A large proportion of athletes falls to adolescence. According to WHO, the adolescent period is 10 to 19 years old, which covers the period of life from the onset of puberty to adulthood.

The aim of the study: To study the state of health of girls engaged in sports, according to the data of outpatient cards and questionnaires – questionnaires

Materials and methods of examination: The study includes all teenagers engaged in one sport – handball. We based on questionnaires and outpatient cards conducted a comprehensive study of the health status of 184 girls aged 11 to 21 years. Questionnaires were compiled by our institution and implemented in the practice of sports medicine.

Results of the discussion: When studying the questionnaire, it was revealed that 70.6% of adolescents (130 people) had acute respiratory viral infections of acute respiratory infections, parainfluenza, adenovirus infection, as well as childhood diseases, in the form of hepatitis A (13%), otitis 8%) and rhinitis (8%). In general, it can be noted that students engaged in sports were sick rarely, this indicates that engaging in any sport increases the body's immune system that affects the health of a person.

Conclusions. The survey of female athletes has established that the age gradation ranged from 11 to 21 years. The leading of the somatic diseases are diseases of 70.6% of adolescents (130 people), acute respiratory viral infections influenza, parainfluenza, adenovirus infection, as well as childhood diseases, in the form of hepatitis A (13%), otitis (8%) and rhinitis (8%).

FACTORS OF INDIVIDUAL'S EVOLUTION

Dilfuza Khasanova Odilovna,

Candidate of Philological Sciences

Kokand State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Individual's extensiveness defined by its domination among other living creatures that is the capability of his/her self-awareness and expressions in any way. As a result of the dominance of extensiveness, this is the result of a series of language expressions such as human, mankind, person, individual and creature. A person is the individual in the form of social-moral existence. It reveals the essence of the human being in a way that aggravates the general characteristics of the beings. A person actually is the common research object of socio-humanitarian sciences. It is studied differently from the point of view of the object and purpose of each of these sciences, which is integral system. As we mentioned above, a person is different because of its consciousness among other living creatures objectively while with its self-esteem subjectively which is very complex, contradictory, self-criticism and denial. This complexity means it has its own social, spiritual (moral, ethi-

cal, aesthetic ...) intellectual attributes, in this sense; it appears a source of learning in philosophical, legal and logical aspects.

Factors of individual's evolution are unlimited and diverse. For example: genetic, biological, cultural, social factors, life experience, and a set of relations of his/her ancestors etc. The genetic factor in the evolution of a personality appears in the individual needs of his generation, such as physiognomy inherited from his ancestry, his character, and the bio physiological factors, such as the power to live, nutrition, sexual relations, and reproduction. The bio physiological factors are changed under the influence of consciousness and social factors, and distinguished by the trait and being matured from other creatures. In other words, bio physiological feature is actually in the level of socio-bio physiological. Individuals who have the ability to manage their activities through the consciousness, the essence, the culture, and the qualities, more specifically, based on their social-

---

1 Anthony Browne, "Focus: Race and Population: The Last Days of a White World", Observer, September 3,

---

2000, p.17.

historical traditions, lifestyles and experiences.. Evolution and its happening because of mind are the major qualities/features of human being evolution.

Under the phenomenon of a particular individual “generally” lays all the complexities and contradictions of the human world.Ever since the person’s inception, he has been constantly learning himself and others, and this process is still on the level of scientific research.Especially, need and its conscious satisfaction, a person who has a child has been valued by high moral and spiritual necessities and principles in the East,and in that sense he is regarded as a supreme, precious creature.A person wants to be perfect as a human being, enhances meaning of his life, here and now he needs the society to be beautiful and prosperous as well as on the basis of his right he understands these needs differently and will become even richer.

The old phenomenon that the individual is a set of social relations, its evolution and existence are directly linked to the life of the society.The concept of “person” is the central unit of the “human” category, the nuclear (major) element of this system.Everyone is a living being²,

---

2 Uzbekistan National Encyclopedia 14 Edition. – 10 Edition. –Tashkent: “ЎЗМЭ” state scientific pub-

with the natural existence, having the right to live, and the value of life.» However, as a sub-element of the system, human beings are not always fully compatible with the element of the person.

The individual’s evolution expresses a quantitative and qualitative change of hereditary heritage and acquired characteristics. This process happens due to different factors (reasons).These can be summarized and divided into the following groups:

- biological factor (heredity)
- social factor (environment)
- educational factor (education)
- personal factor (aspiration)³.

Of course, these factors are so intertwined that one cannot distinguish one from the other.For example, under the influence of the educational factor (external education), the inner self-improvement (aspiration) occurs.Under the influence of education, a human develop himself from inside. Or, in order to adapt to the environment, a person constantly improves himself.The evolution of bio-

---

lishing house, 2005

3 Mechkovskaya N.B Social Linguistics: Manual for humanitarian students. For Educational institutes and lyceums. — 2nddizd., ispr. — M. Aspect Press, 2000. – 58p

logical features on the basis of social or personal factors is also salient example. Of course, personal factor (self-esteem) dominates in the individual's evolution, in any case. Personal activeness lies in personal growth. Of course, personal factor (self-esteem) dominates in the individual's evolution, in any case. Personal activeness lies in personal growth. In is not worthy speaking about self-development if there is no conscious or unconscious aspiration in the individual. Person's effortless biological evolution is not self-improvement. Indeed, a person is social phenomenon not biological.

There are two stages in the development of a person that should be differentiated:

- Development
- Maturity

Thus, the process of premature and the end of this process represent the development of the individual.

Evolution and maturity or maturity and evolution cannot be separated. Obviously, human matures with evolution and develop with maturity. Being a person is the the result of evolution, the transition to quantitative indicators of certain marks on quality indicators. Marks are the complete state of evolution that is maturity. For example: complete and stable nature

of character can be an example. As a result of maturity, the person has a high degree of sustainable characteristics of a particular social class. Suppose that the high level of the characteristics of a warrior, teacher, merchant, socialist types, is the essence of this type. The essence of relation is maturity and the relative ending of evolution. By the way, in any case, maturity is assessed relatively. Indeed, human capability and capacity know no bounds.

Key words: individual, person, human being, social type, social factor, educational factor, subjective factor, biological factor, socio-biological factor.

Annotation

A person is universal creature. The social property is characterized by a personality, acquired and cultivated. The social qualities of the individual develop and change on the basis of the environment, educational and personal (subjective) factors. The role of education in shaping and developing the personality of a person is important. Social environment changes social roles.

PSYCHOLOGICAL TESTING OF THE LEVEL OF PERSONAL ANXIETY OF FEMALE ATHLETES BY THE METHOD OF SPIELBERGER-KHANIN AND LUSHER

Iroda Sh. Djamalutdinova

Candidate of medical sciences, Department of Organization, Economics and Health Management

Sayidmurod I. Ismailov

Doctor of Medical Sciences, associate Professor, Department of Organization, Economics and Health Management

---

The urgency of the problem. Khanin and Lusher.

Today in the country millions of children and teenagers are engaged in sports and most of them are also girls and girls. In sports, many factors work simultaneously on the female body, the main of them are the increasing physical loads, and not least the psychological stresses, which in turn become stressors that have a trigger mechanism in the development of violations of adaptive physiological processes.

Purpose of the study. To study the mental state of health of female athletes on the basis of psychological testing.

Materials and methods of research. The object of testing were 184 girls who underwent experimental-psychological testing including tests of the level of personal anxiety by the method of Spielberger-

Results. When testing the personality characteristics of girls involved in sports, the psychological method was used with the help of Spielberger-Khanin and Lusher tests, light anxiety-depressive disorders were detected in 45.0%, violations of moderate severity were detected in 40% and severe in 15% when tested on the age of 70% of girls were scary for 17 years. 30% of cases accounted for the age gradation of up to 17 years, which is the most prosperous age.

Conclusions. Experimental-psychological testing of girls after high loads revealed mild anxiety-depressive disorders in 45%, moderate severity 40% and severe 15%.